

Masterthesis

‘Fijn de toekomst in’

**Een onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van
55-plussers die een woning huren van Wetland
Wonen Groep**

Baudien Boekhoudt
Studentnummer: 3477711
Zwolle, Augustus 2012

Universiteit Utrecht
Faculteit: Algemene Sociale Wetenschappen
Master: Arbeid, Zorg en Welzijn: Beleid en Interventie

Begeleider: dr. B. Da Roit
Tweede beoordelaar: prof. dr. T. Knijn
Begeleider Wetland Wonen: dr. J. Mulder

Samenvatting

De strategie van Wetland Wonen, met betrekking tot ouderenbeleid, berust op de gedachte dat het voor ouderen belangrijk is om op een prettige en veilige manier oud te kunnen worden, in een zo geschikt mogelijke woning. Er is echter geconstateerd dat een grote groep huurders van 55-jaar en ouder het liefst zo lang mogelijk in de huidige woning blijft wonen en hier oud wil worden. Het gevolg hiervan is dat een groot deel van hen in een niet-geschikte woning woont. De kans is groot dat zij in de toekomst hulpbehoevend worden, niet meer thuis kunnen wonen en dus abrupt in de zorg terechtkomen. In dat geval verhuizen ouderen niet uit behoefte, maar meer uit noodzaak. De vraag waarmee de corporatie kampt is “Waarom verhuizen de 55-plussers niet?”

Uit het literatuuronderzoek kan onder andere opgemaakt worden dat er gedurende de levenscyclus die men doorloopt woonbehoeftes ontstaan, die invloed hebben op het ontstaan van verhuisgedrag (Rossi, 1955). Men overweegt pas te verhuizen als een subjectieve drempel, die bestaat uit een afweging tussen de gewenste en huidige situatie, wordt overschreden. Het punt waarop de balans verstoord wordt, wat leidt tot verhuizing, bestaat uit een afgewogen compositie van een reeks maatstaven die voor ieder persoon anders is (Wolpert, 1965).

Naar aanleiding van een literatuuronderzoek is de volgende vraag opgesteld: *Hoe verhuisgeneigd zijn de 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen Groep en welke factoren hebben hier invloed op?*

Er werd voorafgaand aan het onderzoek verwacht dat de 55-plussers weinig verhuisgeneigd zijn, maar dat de verhuisgeneigdheid toeneemt in geval van toegenomen behoefte aan zorg, verslechtering van de gezondheid, het overlijden van een partner en veranderingen in de woonomgeving. Daarnaast werd verwacht dat de factoren tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude invloed hebben op verhuisgeneigdheid van de 55-plussers.

Voor het beantwoorden van de vraag en het testen van de hypothesen zijn bestaande modellen en theorieën met betrekking tot verhuisgedrag als uitgangspunt genomen. Het onderzoek is kwantitatief van aard. De data die zijn voortgekomen uit 448 geschikt bevonden vragenlijsten, zijn geanalyseerd met behulp van SPSS. De data-analyse bestaat uit kruistabellen en een factor-, correlatie- en regressieanalyse.

Uit de statistische analyse is gebleken dat 55-plussers, zoals verwacht, beperkt verhuisgeneigd zijn. De vier factoren vertonen een zeer zwakke tot zwakke samenhang met de mate van verhuisgeneigdheid. Er kunnen aan de hand van de factoren geen voorspellingen gedaan worden over verhuisgedrag van 55-plussers.

Naar aanleiding van de resultaten zijn er twee aanbevelingen gedaan. Er wordt de corporatie aanbevolen om een seniorenmakelaar in dienst te nemen. Een seniorenmakelaar maakt samen met de huurders inzichtelijk welke mogelijkheden er zijn om te verhuizen. Daarnaast wordt aanbevolen om een op ouderen afgestemd programma op te starten. Het doel van het programma ‘fijn de toekomst in’ is 55-plussers informeren en adviseren over het ouder worden in het licht van wonen.

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis die ik heb geschreven ter afronding van de Master Arbeid, zorg en welzijn: beleid en interventie aan de Universiteit Utrecht. Deze thesis heb ik gekoppeld aan een stage bij de woningcorporatie Wetland Wonen Groep. Hier werd mij de kans geboden om een onderzoek te doen naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers.

Met deze thesis heb ik de doelstellingen van de Master in de praktijk kunnen brengen. Het vraagstuk is vanuit een interdisciplinaire wetenschappelijke perspectief bestudeerd, wat inhoudt dat in het onderzoek de grens van één discipline is overstegen. Er is niet alleen naar verhuisgedrag van ouderen gekeken vanuit sociaalwetenschappelijk perspectief, ook psychologische en gerontologische perspectieven zijn bij dit onderzoek aan bod gekomen.

Het onderzoek vertegenwoordigt mijn voornaamste interesse binnen het vakgebied sociale wetenschappen; het bestuderen van groepen mensen in de samenleving die aanspraak maken op verschillende sociale voorzieningen. Voor deze mensen is het vaak niet vanzelfsprekend dat zij met gemak een passende, betaalbare woonruimte kunnen vinden.

Gedurende het onderzoek heb ik deel uit kunnen maken van de afdeling Klant & Markt. Tijdens de uitvoering van het onderzoek heb ik tevens werkzaamheden kunnen verrichten die mij inzicht hebben gegeven in de dynamische corporatiesector. Met name deze kennismaking heeft mij doen besluiten om mijn toekomstige arbeidscarrière binnen deze sector voort te zetten. Mijn collega's van Wetland Wonen hebben gezorgd voor een warm onthaal aan het begin van het proces. Gedurende mijn stage hebben zij mij waar nodig gestuurd en ondersteund.

Graag wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om Wetland Wonen te bedanken voor het bieden van een stageplaats. Daarnaast wil ik graag al mijn collega's bedanken voor de prettige samenwerking en gezelligheid. Ook wil ik graag mijn begeleider van de Universiteit Utrecht, Barbara da Roit, bedanken voor de prettige feedback en reflectie, vooral in de opstartfase en eindfase heeft haar inzicht mij veel geholpen.

Een scriptie schrijven doe je niet alleen, de steun van mijn familie en in het bijzonder van mijn vriend Sjoerd heeft bijgedragen aan een goed verloop van mijn onderzoek.

Baudien Boekhoudt

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Voorwoord	4
1. Inleiding	7
1.1. De vraag omtrent seniorenhuisvesting verandert	7
1.2. De uitdaging voor woningbouwcorporaties.....	7
1.3. Wetland Wonen.....	8
1.4. Noodzaak uitvoeren onderzoek.....	9
1.5. Probleem- en doelstelling.....	10
1.6. Maatschappelijke & Wetenschappelijke relevantie	10
1.7. ASW-verantwoording	10
1.8. Leeswijzer	11
2. Theoretische onderbouwing	12
2.1. Verhuisgedrag	12
2.1.1. <i>Verhuismotieven</i>	12
2.2. De drijvende kracht achter verhuisgeneigdheid.....	19
2.2.1. <i>Beoordeling woning en woonomgeving, verbondenheid en tevredenheid</i>	19
2.2.2. <i>Plaatsgehechtheid en het hebben van een thuis</i>	20
2.2.3. <i>Een alternatief voor verhuizen: Succesvol thuis ‘oud’ worden</i>	21
2.3. Hoofd- en deelvragen & hypothesen.....	23
2.3.1. <i>ypotesen</i>	24
3. Methodische verantwoording	25
3.1. Onderzoeksmethode	25
3.1.1. <i>Onderzoekspopulatie</i>	25
3.1.2. <i>Dataverzameling</i>	25
3.1.3. <i>Respons</i>	26
3.1.4. <i>Representativiteit</i>	26
3.1.5. <i>Betrouwbaarheid & validiteit</i>	28
3.2. Operationalisering	29
3.2.1. <i>Afhankelijke variabele</i>	30
3.2.2. <i>Onafhankelijke variabelen</i>	30
3.2.3. <i>Controlevariabelen</i>	33

3.3. Data-analyse	33
4. Resultaten	36
4.1. Mate van verhuisgeneigdheid.....	36
4.1.1. <i>Algehele verhuisgeneigdheid</i>	36
4.1.2. <i>Verhuisgeneigdheid in geval van verslechtering gezondheid</i>	37
4.1.3. <i>Verhuisgeneigdheid in geval van behoefte aan zorg</i>	37
4.1.4. <i>Verhuisgeneigdheid in geval van overlijden partner</i>	38
4.1.5. <i>Verhuisgeneigdheid in geval van veranderingen in de woonomgeving</i>	38
4.1.6. <i>Verhuisgeneigdheid en woonperceptie</i>	39
4.2. Factoranalyse.....	40
4.3. Correlatieanalyse.....	41
4.4. Ordinale regressieanalyse.....	43
5. Conclusie	46
5.1. Terugkoppeling resultaten verhuisgeneigdheid.....	46
5.2. Terugkoppeling resultaten factoranalyse, correlatieanalyse en regressieanalyse	46
5.3. Terugkoppeling theorie en empirie.....	47
5.3. Conclusie.....	48
6. Aanbevelingen	49
6.1. Aanbeveling 1	49
6.2. Aanbeveling 2.....	50
7. Literatuurlijst	51
Bijlage 1: Vragenlijst	
Bijlage 2: Begeleidende brief	
Bijlage 3: Codeerschema	
Bijlage 4: Achtergrondkenmerken respondenten	
Bijlage 5: Verantwoording data-analyse deel 2	
Bijlage 6: Factoranalyse	
Bijlage 7: Correlatieanalyse	

1. Inleiding

1.1. De vraag omtrent seniorenhuisvesting verandert

De vergrijzing die plaatsvindt in Nederland en is ontstaan door een geboortegolf kort na de Tweede Wereldoorlog, heeft tot gevolg dat Nederland vandaag de dag een relatief grote bevolkingsgroep heeft van 40-65 jarigen. Degenen die in 1945 zijn geboren, bereiken in 2010 de leeftijd van 65 en luidden daarmee een periode in van verder toenemende aantallen 65-plussers. De jongste laag van deze groep, geboren rond 1970, zal dit punt rond 2035 bereiken. Daarnaast is er sprake van dubbele vergrijzing, want niet alleen de Nederlandse bevolking vergrijst, men wordt tegenwoordig steeds ouder, waardoor ook de groep hoogbejaarden steeds groter wordt (van Iersel & Leidelmeijer, 2010).

Volgens Vegter (2006) kan er verwacht worden dat de woningvoorraad voor ouderen tekort zal schieten en dat vraag en aanbod steeds minder goed op elkaar aansluiten. *‘Niet alleen de omvang, maar ook de aard van de vraag zal veranderen’* (Vegter, 2006, p 9). De tijd dat senioren als specifieke, homogene groep werden beschouwd, ligt ver achter ons. De woningbehoefte van 55-plussers is naar verwachting veel gevarieerder dan de nadruk op seniorgeschikte woningen suggereert (Jansen & Schellekes, 2008).

In tegenstelling tot Vegter (2006) stellen Jansen & Schellekes (2008) juist een belangrijke trend in de andere richting; het zo lang mogelijk zelfstandig wonen in de huidige woningen met aanpassingen waar nodig. Het verhuizen naar geschikte woningen met zorg komt pas in beeld ‘als het echt niet anders kan’.

Toch ziet Vegter (2006) wel dat de vraag om langer zelfstandig thuis te blijven wonen toeneemt, terwijl niet alle senioren over de juiste middelen beschikken om dit te kunnen realiseren. *‘Uit diverse studies is gebleken dat zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve afstemming op de toekomstige seniorenhuisvesting nog onvoldoende is’* (Vegter, 2006, p9).

1.2. De uitdaging voor woningbouwcorporaties

Woningcorporaties zijn stichtingen of verenigingen die zich richten op het bouwen, beheren en verhuren van betaalbare woonruimte (Rijksoverheid, 2012). Corporaties krijgen door de centrale overheid zes prestatievelden opgedragen die vastgelegd zijn in het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH). De eerste verrichting in het kader van het prestatieveld is het passend huisvesten van de doelgroep, woningzoekenden met een inkomen onder de inkomensgrens van de huurtoeslagregeling (Hoogendoorn, de Koning, Opmeer, Veldheer & Witte, 2006). Onder passende huisvesting wordt verstaan; *‘woningen met een huur tot maximaal de huur waarvoor toeslag verkregen kan worden’* (Hoogendoorn et al., 2006, pagina 7). Ten tweede is het de taak van corporaties om naast de vaste doelgroep, speciale doelgroepen zoals ouderen, gehandicapten en andere zorgbehoevenden te huisvesten. Een bepaald deel van het woningbestand moet gereserveerd en ingericht worden voor deze speciale doelgroepen. Naast huisvesten, is het waarborgen van de kwaliteit van de woningen ook een

taak voor corporaties. Bovendien dient een corporatie ervoor te zorgen dat bewoners betrokken zijn bij het woningbouwbeleid. Een doelstelling die recentelijk aan het voorgaande is toegevoegd is het bevorderen van de leefbaarheid. Het gaat hierbij niet om de woning, maar om de buurt, de ruimere woonomgeving. Volgens Hoogendoorn et al. (2006) krijgt de corporatiesector veel vrijheid in het Besluit Beheer Sociale Huursector, zolang de activiteiten van de corporatie in het belang van de volkshuisvesting zijn.

Samenwerking tussen corporaties, gemeenten en welzijnsinstellingen op het terrein van wonen, welzijn en zorg wordt steeds belangrijker (Hoogendoorn et al., 2006). De opeenstapeling van maatschappelijke vraagstukken, zoals bijvoorbeeld vraagstukken omtrent vergrijzing, zorg en leefbaarheid, plaatsen de gemeenten en corporaties voor nieuwe uitdagingen. Woningcorporaties zijn er immers niet meer alleen voor het bouwen en verhuren van woningen. Er ligt ook een taak op het gebied van leefbaarheid en wijkbeheer.

De ontwikkelingen die plaatsvinden vragen om oplossingen, hierin is er een belangrijke taak voor corporaties weggelegd. Door de veroudering van de Nederlandse bevolking zijn woningcorporaties genoodzaakt om geschikte woonruimten voor ouderen te realiseren of alternatieven te bieden, bijvoorbeeld in de vorm van aangepaste woningen. Tegelijkertijd met het creëren van woonruimte voor ouderen, is het een opgave voor corporaties om te voorkomen dat er verdringing op de woningmarkt plaatsvindt, wat inhoudt dat woningen bewoond worden door de verkeerde doelgroep (Hoogendoorn et al., 2006).

1.3. Wetland Wonen

Wetland wonen, de opdrachtgever van dit onderzoek, is een woningcorporatie gevestigd in Vollenhove en is werkzaam in de gemeenten Steenwijkerland en Zwartewaterland.

De corporatie richt zich in het bijzonder op groepen in de samenleving die het moeilijk hebben op de woningmarkt. Hiermee worden huishoudens die een laag besteedbaar inkomen hebben en mensen met een fysieke of geestelijke beperking bedoeld. De maatschappelijke doelstelling van de corporatie is dan ook *'voldoende betaalbare en kwalitatief goede woonruimte bieden aan onze doelgroepen'* (Timmerman, 2011, p. 20).

De dorp- en stadskernen, waar de corporatie haar bezit heeft, zijn divers en hebben ieder een eigen een cultuurhistorische waarde. Bewoners voelen zich volgens de corporatie verbonden met hun omgeving, waar ze vaak al jarenlang wonen. Migratie tussen de kernen en naar andere gemeenten is zeer beperkt. Bewoners willen naar verwachting het liefst in eigen kern blijven wonen (Mulder, 2011).

De corporatie houdt zich bezig met een breed scala aan projecten, waaronder woon- en zorgprojecten voor ouderen. Sinds een aantal jaren (ver)bouwt de corporatie woningen 'levensloopgeschikt', zodat ouderen met meer gemak passende, geschikte woonruimte kunnen vinden.

De strategie van de corporatie berust op de gedachte dat het voor ouderen belangrijk is om op een fijne manier oud te kunnen worden in een voor hen zo geschikt mogelijke woning. Met een

geschikte woning voor ouderen wordt een gelijkvloerse woning bedoeld, zonder drempels, met eventueel extra senior-geschikte ondersteuning die het woongemak bevorderen. Wat echter geconstateerd wordt, is dat ouderen woonachtig in deze regio nauwelijks verhuizen na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd (Mulder, 2011). Doordat een grote groep ouderen hierdoor in een niet geschikte woning woont, is de kans groot dat zij in de toekomst hulpbehoevend worden, niet meer thuis kunnen wonen en dus abrupt in de zorg terechtkomen, zoals ook wordt voorspeld door Jansen & Schellekes (2008). In dat geval verhuizen ouderen niet uit behoefte, maar meer uit noodzaak.

Het lijkt erop dat de 55-plussers een fase overslaan. Er lijkt een kloof te zijn ontstaan tussen het niet geschikt wonen en uit noodzaak in de zorg terechtkomen.

1.4. Noodzaak uitvoeren onderzoek

Woningcorporaties, waaronder Wetland Wonen Groep, worstelen met het vraagstuk op welke manier zij de 55-plussers zo goed mogelijk van dienst kunnen zijn. De kerntaak is immers het verhuren van woningen aan mensen die het moeilijk hebben op de woningmarkt, dit heeft betrekking op een deel van de vergrijzende groep (Uyterlinde, van Arum & Sprinkhuizen (2009). Daarnaast is de strategie van de corporatie om ervoor te zorgen dat ouderen op een fijne manier oud zouden moeten worden in een voor hen zo geschikt mogelijke woning.

Er wordt door een groot aantal auteurs uitspraken gedaan over de gevolgen van de vergrijzing voor woningbouwcorporaties, deze uitspraken zijn vaak incoherent. Volgens Vegter (2006) kan er verwacht worden dat er in de toekomst een tekort aan seniorenwoningen zal ontstaan. Daarnaast geeft Vegter (2006) aan dat er verwacht wordt dat vraag en aanbod steeds minder goed op elkaar aansluiten. Dit staat in contrast met de constatering van Uyterlinde et al. (2009). Zij hebben gesignaleerd dat de senioren veel minder snel geneigd zijn te verhuizen dan jarenlang werd verondersteld. Verhuizen wordt uitgesteld tot het allerlaatste moment en daardoor wordt de senior-geschikte woning meestal overgeslagen (Uyterlinde et al., 2009). Pas als zelfstandig wonen echt niet meer tot de mogelijkheden behoort, wordt er volgens hen gekozen voor een verhuizing.

Wetland Wonen heeft behoefte aan een beter inzicht in de verhuisgeneigdheid van 55-plussers. Hierbij gaat het in het bijzonder om de factoren die invloed hebben op verhuisgeneigdheid en de motivatie achter keuzes die gemaakt worden omtrent wonen, nu en in de toekomst. Er kan niet ongefundeerd aangenomen worden dat er geen vraag is naar senior-geschikte woningen of dat het aanbod niet geschikt is. Dit is namelijk niet bekend.

1.5. Probleem- en doelstelling

Dit onderzoek beoogt de verhuisgeneigdheid en factoren rondom deze verhuisgeneigdheid van 55-plussers te onderzoeken. Waarom verhuist de 55-plusser nauwelijks? Wat motiveert de 55-plusser om (in de toekomst) te verhuizen? Welke afwegingen worden gemaakt? Is er een samenhang tussen bijvoorbeeld de mate van verhuisgeneigdheid en woontevredenheid?

De resultaten van het onderzoek kunnen dienen als handvat tijdens het opstellen van de strategische visie waarin de koers van de corporatie wordt vastgesteld. Inzicht in de onderzochte populatie, die verhoudingsgewijs steeds groter wordt, is waardevol voor de corporatie, omdat er dan doelgericht ingespeeld kan worden op behoeftes en wensen van de 55-plussers. Het geeft de corporatie de kans om de afstemming tussen vraag en aanbod te optimaliseren. Daarnaast geeft meer kennis over verhuisgedrag Wetland Wonen de mogelijkheid om een oplossing te zoeken voor de beperkte doorstroom onder gezinshuurwoningen door 55-plussers en grote hoeveelheid ouderenwoningen die niet door de juiste doelgroep bewoond worden.

Het doel van dit onderzoek is niet om 55-plussers te verleiden om eerder de stap te nemen naar de volgende fase in hun wooncarrière. Het doel van dit onderzoek is een beter beeld krijgen van de wensen van huurders. Hierdoor kan er gezorgd worden dat de volgende stap in de wooncarrière van een oudere niet een stap is die voortkomt uit noodzaak, maar een stap die voortkomt uit een wens.

1.6. Maatschappelijke & Wetenschappelijke relevantie

Er wordt door middel van onderzoek een vraag uit de praktijk beantwoord. Het resultaat van het onderzoek draagt bij én geeft inzicht in de ontwikkeling van een maatschappelijke sector, de sociale huursector. Er wordt een mogelijkheid gecreëerd om op basis van het onderzoek beleid aan te scherpen. Beter inzicht in de verhuisgeneigdheid en samenhangende factoren is de concrete bijdrage die zowel op korte als op lange termijn een bijdrage kan leveren in de praktijk.

De wetenschappelijk toegevoegde waarde van dit onderzoek komt voort uit het feit dat er een relatief onbekend terrein inzichtelijk wordt gemaakt. Er is veel onderzoek gedaan naar woon- en verhuiswensen van ouderen. Het blijkt echter dat er weinig onderzoek specifiek gericht is op ouderen die zich begeven in de (sociale) huursector én woonachtig zijn in een plattelandsregio. Er wordt met behulp van dit onderzoek geprobeerd nieuwe relevante kennis aan de wetenschap toe te voegen.

1.7. ASW-verantwoording

Het Masterprogramma 'Arbeid, zorg en welzijn: beleid en interventie' heeft een interdisciplinaire focus. Het is belangrijk, bij het bestuderen van maatschappelijke problemen, dat verschillende perspectieven van afzonderlijke disciplines in beschouwing worden genomen. Hierdoor ontstaat er een kijk over de grenzen van een vakgebied.

Dit onderzoek past bij het interdisciplinaire karakter van de Masteropleiding, omdat de zoektocht naar verklarende factoren voor verhuisgeneigdheid de grens van één discipline overstijgt. Er wordt naar factoren gekeken vanuit psychologisch, sociologisch en gerontologisch perspectief.

Vanuit een sociaal-psychologisch oogpunt wordt er gekeken naar de motivatie achter gedrag dat de 55-plussers vertonen en welke afwegingen er gemaakt worden. Vanuit gerontologisch perspectief wordt er gekeken naar de processen die zich tijdens het ouder worden voltrekken bij mensen zelf, maar ook in relatie tot de omgeving.

1.8. Leeswijzer

Dit onderzoek bestaat uit zeven hoofdstukken. Het resultaat van dit onderzoek is een theoretisch en empirisch onderbouwd inzicht in de verhuisgeneigdheid van 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen. In dit eerste hoofdstuk is een inleiding gegeven, waarin de probleemstelling en achtergrond van het probleem aan bod zijn gekomen. In het tweede hoofdstuk wordt de theoretische achtergrond van verhuisgedrag uitgewerkt. Aan de hand van de theoretische onderbouwing zijn in de laatste paragraaf van hoofdstuk 2 de vragen en hypothesen geformuleerd. In het daarop volgende hoofdstuk wordt uitgelegd welke onderzoeksmethoden gebruikt zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De methode van onderzoek, dataverzameling en operationalisering komen aan bod. In het vierde hoofdstuk zijn de resultaten van het onderzoek te lezen. Na de resultatensectie volgen de conclusie en de aanbevelingen. De thesis wordt afgesloten met het literatuuroverzicht en tot slot de bijlagen.

2. Theoretische onderbouwing

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de theoretische achtergrond van verhuiscijnsheid. De theorieën worden beschreven om het onderzoek in een breder theoretisch kader te plaatsen. De theoretische onderbouwing vormt de fundering van het te onderzoeken vraagstuk.

In het eerste deel van de theoretische onderbouwing wordt een aantal theorieën over verhuisgedrag uitgewerkt. Het begrip ‘verhuisgedrag’ is opgebouwd uit een aantal stadia: verhuismotivatie, verhuiscijnsheid en de daadwerkelijke verhuizing. In dit onderzoek ligt de nadruk op de cijnsheid tot verhuizen, desondanks worden ook voorgaande begrippen belicht. Deze keuze geeft de mogelijkheid om de onderliggende structuur van verhuisgedrag te ontrafelen en het begrip ‘verhuiscijnsheid’ in een bredere context te plaatsen.

De theorieën uit het eerste deel worden ondersteund door een aantal modellen. Deze modellen benadrukken, vanuit verschillende perspectieven, onder andere de structuur en achterliggende factoren van het ontstaan verhuisgedrag.

In het tweede deel van de theoretische onderbouwing, worden de factoren die een belangrijke rol spelen in de verhuistheorieën en modellen verder uitgewerkt. Tot slot worden in de laatste paragraaf, gebaseerd op de theoretische onderbouwing, de hoofd- en deelvragen weergegeven en de hypothesen geformuleerd.

2.1. Verhuisgedrag

In deze paragraaf worden enkele verhuistheorieën behandeld, waarna een aantal modellen zijn gebruikt om deze theorieën te ondersteunen en in een bredere context te plaatsen. De twee eerste modellen weerspiegelen de basis van het ontstaan van verhuisgedrag en nemen de vorm aan van een causaal verband. Er wordt gekeken naar de oorzaken van het ontstaan van verhuisgedrag, daarbij spelen ook bemiddelende variabelen een rol. De laatste twee modellen stellen het proces naar een verhuizing toe centraal. Er komt naar voren welke factoren in welke fase, invloed hebben op het uiteindelijke verhuisgedrag.

2.1.1. Verhuismotieven

De socioloog Rossi (1955) definieert verhuizen als het aanpassen van een woonsituatie aan de wensen van bewoners, door een verandering van woonplek. Volgens de *levenscyclustheorie* van Rossi (1955), doorlopen mensen verschillende levensfasen. De theorie van Rossi legt een verband tussen de fase in de levenscyclus van een individu en de daarbij behorende woningbehoefte. De fasen die Rossi benadrukt hebben voornamelijk betrekking op veranderingen binnen een huishouden die veroorzaakt worden door de demografie. Door de overgang tussen levensfasen kan een discrepantie tussen de huidige en de gewenste woonsituatie ontstaan, er vanuit gaande dat mensen streven naar een overeenstemming tussen woonwensen en woonsituatie. Ontevredenheid door veranderingen in de huishoudsamenstelling, in combinatie met ontevredenheid over de woonomgeving en inkomsten

kunnen, in een (overgangs)fase van de levenscyclus, leiden tot een verhuizing (Brown & Moore, 1970).

De levenscyclustheorie van Rossi (1955) heeft lang dienst gedaan als een theorie om verhuisgedrag te verklaren. Echter, de theorie gaat er vanuit dat iedereen dezelfde levenscyclus doorloopt. Het karakter van de theorie is sterk normatief, hier is in de loop der jaren kritiek op ontstaan. De theorie van Rossi (1955) berust op de verwachting dat men tijdens de eerste fasen een lineaire ontwikkeling doormaakt richting groter wonen. Vervolgens ontstaat er eenzelfde ontwikkeling naar kleiner wonen. Echter, in onze moderne samenleving kiezen mensen er steeds vaker bewust voor om geen kinderen te krijgen of om niet met een vaste partner samen te wonen (Boumeester, 2004).

Waar Rossi (1955) verhuisgedrag verklaart door middel van de levenscyclustheorie, benadert Sjaadstad (1962) verhuisgedrag van mensen vanuit de rationele-keuzetheorie. Hij maakt gebruik van een concept dat is ontwikkeld in de jaren '50 van de vorige eeuw door rationele keuze theoretici, namelijk het *human capital concept*. Bij dit concept staat waardevermindering en achteruitgang, zowel in fysieke als economische zin, centraal. Het concept omschrijft verhuizing als een investering in een persoon. Het is een activiteit die gepaard gaat met inspanning en kosten, maar in ruil daarvoor ontvangen mensen baten in de toekomst.

Het concept is gebaseerd op een afweging van kosten en baten. Mensen verhuizen alleen als dit aanzienlijke voordelen oplevert in de toekomst. Anders gezegd, mensen verhuizen enkel als de kosten van de verhuizing lager zijn dan het verschil tussen de waarde van de baten van de oude en nieuwe woonplek. Kosten zijn in deze context niet alleen financiële kosten, maar ook bijvoorbeeld tijd, energie, spanning, onzekerheid en verlies van sociale contacten (Sjaadstad, 1962).

De benaderingen van zowel Rossi (1955) als Sjaadstad (1962) leggen de nadruk op de verhuismotivatie van mensen, die beïnvloedt wordt door een samenhang van factoren. Wat echter onbelicht blijft bij deze auteurs, is de drempel die men doet beslissen daadwerkelijk te verhuizen.

Wolpert (1965) besteedt in zijn theorie als aanvulling op voorgaande auteurs wel aandacht aan de drempel die men doet beslissen te verhuizen. Volgens hem hangt de verhuigeneidheid samen met woontevredenheid. Men overweegt pas te verhuizen als een drempel van ontevredenheid met de huidige woonsituatie is overschreden. Zowel veranderingen in het huishouden als veranderingen in de woonomgeving kunnen aanleiding geven tot ontevredenheid, wat vervolgens tot verhuigeneidheid kan leiden (Brown & Moore, 1970). Een kanttekening bij deze theorie is dat lang niet iedereen die wil verhuizen, ontevreden is over de woonsituatie. Dit geldt volgens Mulder (1996) bijvoorbeeld voor mensen die problemen hebben in de relationele sfeer, zoals een (echt)scheiding.

Wolpert (1965) maakt gebruik van het '*stress-threshold model*' als aanleiding tot verhuizen. Stress wordt in deze context beschreven als een impuls die een balans verstoort in de woonomgeving. Op welk punt deze impuls een balans verstoort, wat leidt tot verhuizing, kan moeilijk concreet gemaakt worden. Het gaat om een subjectieve drempel die bestaat uit een afgewogen compositie van een reeks maatstaven die voor ieder persoon anders is (Wolpert, 1965). Een verhuizing kan dus gezien

worden als een gevolg van de afweging, nadat een drempel is bereikt, tussen het nut van de huidige woonomstandigheden en het waargenomen nut van een mogelijke toekomstige woonsituatie.

Brown & Moore (1970) zijn een van de eerste onderzoekers geweest, na Wolpert (1965), die pleitten voor het gebruik van het stress-drempelmodel. Zij zien het proces van verhuizen als een resultaat van twee verschillende, echter wel verbonden, beslissingen. Allereerst de beslissing om te verhuizen, daarna de beslissing waarheen.

Een belangrijke toevoeging, die zij geleverd hebben aan de ontwikkeling van theorie omtrent verhuizen, is het onderscheid tussen twee stadia in het verhuisproces. Fokkema, Gierveld & Nijkamp (1996) hebben deze twee stadia later verder uitgewerkt.

In het eerste stadium ervaart men ontevredenheid en stress, door de discrepantie tussen de huidige woonsituatie en de gewenste woonsituatie. Deze ontevredenheid wordt veroorzaakt door zowel interne als externe stressfactoren.

Interne stressfactoren zijn veranderingen in omstandigheden van het huishouden, die vervolgens resulteren in een verandering in behoeftes en voorkeuren. Een voorbeeld met betrekking tot 55-plussers is fysieke achteruitgang, wat tot gevolg kan hebben dat men het verlangen ontwikkelt om te verhuizen naar een gelijkvloerse woning, een aangepaste woning of een woning in de nabijheid van verschillende voorzieningen.

Externe stressfactoren daarentegen zijn veranderingen in de huidige leefconditie, buiten het huishouden. Voorbeelden hiervan zijn achteruitgang van het huis en gevoel van veiligheid, daarnaast kunnen toename in criminaliteit en verkeer of bijvoorbeeld een verandering in de leefomgeving ook externe stressfactoren zijn. Als zowel de interne als externe stressfactoren niet een bepaalde drempel overschrijden dan is er geen reden voor een huishouden om te verhuizen, hoewel dit in de toekomst wel kan gebeuren.

Als de mate van stress wel de drempel overschrijdt, komt men in aanraking met een dermate hoge dosis stress dat een intentie om te verhuizen ontstaat. Een andere manier om het niveau van ervaren stress te verlagen, is het aanpassen van verwachtingen met betrekking tot het huis en de omgeving.

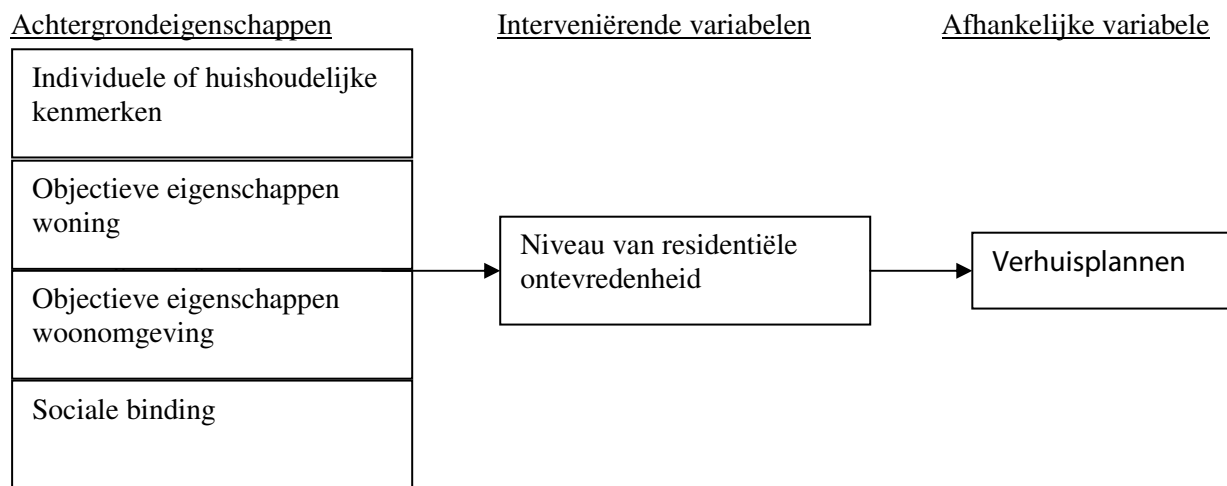
Als, na zorgvuldige overweging, men er wel voor kiest om te verhuizen, komt men terecht in de tweede fase (Fokkema, Gierveld & Nijkamp, 1996). Deze fase begint met de zoektocht naar alternatieve woningen. Daarna worden de alternatieven vergeleken met de huidige en gewenste situatie. Dit onderdeel komt overeen met de kosten-baten analyse die gebruikt wordt door Sjaadstad (1962). Verhuizen is niet altijd een gevolg van de tweede fase, het is mogelijk dat men na afweging toch besluit om in de huidige woning te blijven, omdat een verhuizing geen aanzienlijke voordelen oplevert ten opzichte van de huidige situatie.

Fokkema et al. (1996) voegen hieraan toe, dat er volgens hen nogal eens over het hoofd wordt gezien, dat de realisatie van verhuishwensen ook niet altijd mogelijk is, bijvoorbeeld door een benarde

financiële situatie waarin men kan verkeren. In een dergelijk geval is de enige optie het aanpassen van de woning en omgeving of het aanpassen van de gewenste wooncondities.

Een aantal onderzoekers, waaronder Fokkema et al. (1996) en Speare (1974), hebben geprobeerd om de ideeën van Brown & Moore met hun eigen theorieën te verenigen in een model dat empirisch getest kan worden. Speare (1974) heeft de eerste fase van het proces tot verhuizen verwerkt in onderstaand model.

Figuur 2.1.1. Woontevredenheidsmodel van verhuizingen

Bron: Speare, zoals vermeld in Fokkema et al., 1996

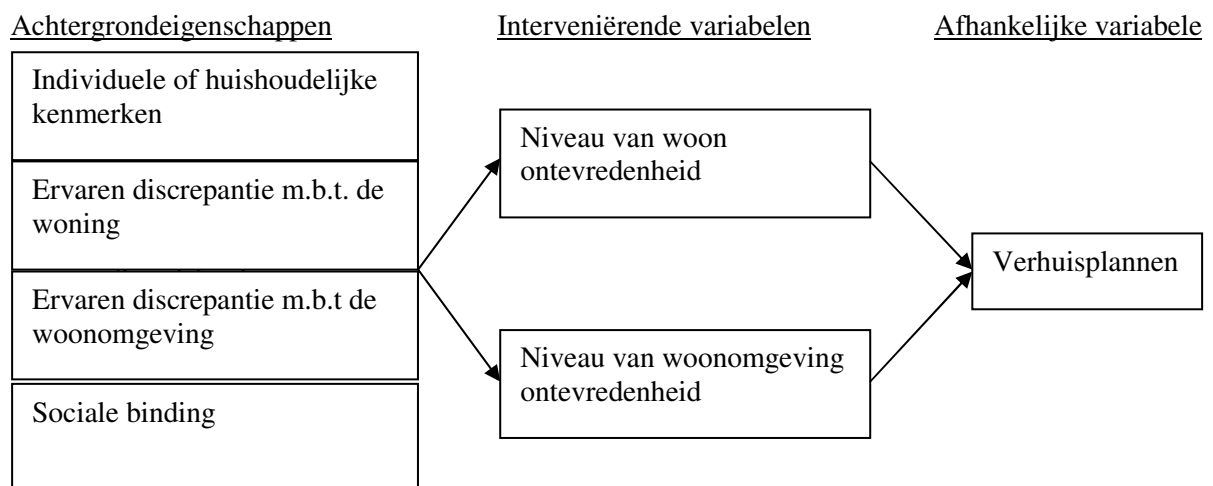
In bovenstaand model is te zien dat Speare (1974) aanneemt dat de achtergrond eigenschappen indirect invloed hebben op verhuisplannen. Met andere woorden, deze eigenschappen beïnvloeden de mate van residentiële tevredenheid, wat vervolgens invloed heeft op verhuisplannen. In het model wordt de mate van residentiële tevredenheid gezien als een tussenliggende variabele.

Als bovenstaand model vergeleken wordt met de ideeën van Brown & Moore (1970) komen er drie grote verschillen naar voren. Speare (1974) geeft de voorkeur aan de term ‘ontevredenheid’ in plaats van stress, om te voorkomen het begrip met mentale spanningen verward wordt. Het tweede verschil heeft betrekking tot sociale banden. Brown & Moore (1970) geven aan dat de intentie om te verhuizen tot uiting komt wanneer er een drempel wordt overschreden. Zij geven aan dat het niveau van de drempel impliciet bepaald wordt door sociale binding met de huidige woning. Speare (1974) geeft aan dat de sociale binding een expliciete factor vormt voor het indirect verklaren van verhuisgedrag. Hij gaat er vanuit dat sociale binding aan de huidige woning en omgeving, een tegengesteld effect heeft op de mate van woonontevredenheid. Sociale binding draagt bij aan zowel de woontevredenheid, als de beslissing om te verhuizen en is het resultaat van twee afwijkende krachten. Tot slot maakt Speare in zijn model geen onderscheid in de discrepantie tussen de huidige en de

gewenste woonsituatie, er komt alleen een causaal verband tussen achtergrondeigenschappen en de mate van woonontevredenheid naar voren.

Volgens Fokkema et al. (1996) ontbreekt in het voorgaande model de discrepantie tussen huidige en gewenste eigenschappen van woning en omgeving als achtergrondeigenschap. Brown & Moore (1970) gaven al aan dat er verondersteld kan worden dat mensen streven naar een overeenstemming tussen woonwensen en woonsituatie. Fokkema et al. (1996) hebben in onderstaand aangepast model de discrepantie toegevoegd. Daarnaast hebben zij de mate van ontevredenheid gespecificeerd in ontevredenheid over de woning en over de woonomgeving, waardoor het relatieve belang van beide variabelen beoordeeld kan worden.

Figuur 2.1.2. Aangepast besluitvormingsmodel omtrent verhuisplannen

Bron: Fokkema et al., 1996

Het monitoren van discrepanties wordt belangrijk gevonden door Fokkema et al. (1996). Een discrepantie tussen de huidige en gewenste woonsituatie kan veel negatieve gevolgen kunnen hebben voor de leefcondities van 55-plussers. Tezamen met sociale binding en individuele- en huishoudeigenschappen kunnen deze discrepanties aanleiding geven tot verhuizing. Figuur 2.1.2. kan gebruikt worden om het voorgaande te verifiëren volgens Fokkema et al. (1996). Het nadeel van dit model is dat er een eenzijdige lijn van de verhuisketen wordt belicht. Er wordt uitgegaan van een pad-analyse, waarbij een causaal verband wordt verondersteld tussen de achtergrondeigenschappen en de afhankelijke variabele. Bovenstaand model houdt geen rekening met factoren die buiten het causale verband vallen, maar toch invloed hebben op de afhankelijke variabele, zoals bijvoorbeeld beschikbare alternatieven, plaatsgehechtheid of beperkte capaciteiten.

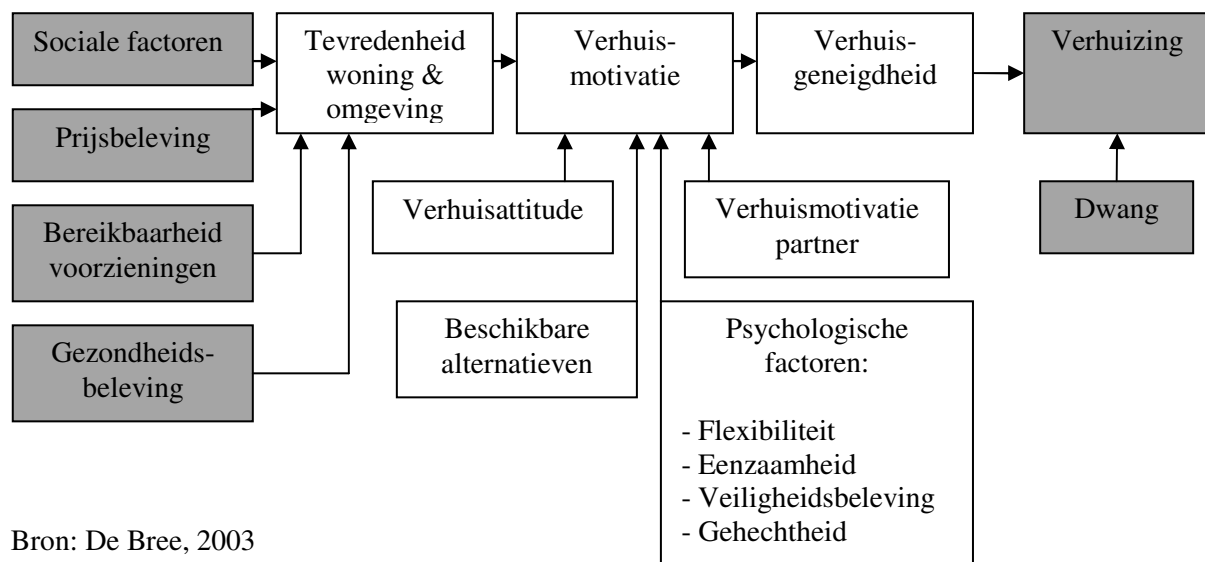
Het model van De Bree (2003) vormt een aanvulling op de twee bovenstaande modellen van Fokkema et al. (1996). De Bree (2003) heeft haar eigen model ontwikkeld door empirisch onderzoek en bevindingen uit de literatuur te combineren. In het model is de totstandkoming van een verhuizing

weergegeven. Het model is opgebouwd van links naar rechts. De Bree (2003) veronderstelt dat verhuisceneidheid beïnvloed wordt door de factor verhuismotivatie, daaraan voorafgaand wordt verhuismotivatie beïnvloed door tevredenheid met de woning en woonomgeving.

Aan de linkerzijde van het model is te zien dat tevredenheid met de woning wordt beïnvloed door sociale factoren, prijsbeleving, voorzieningen en gezondheidsbeleving. Deze factoren kunnen beschouwd worden als een uitkomst van een kosten-batenanalyse. Net zoals Sjaadstad (1962), die verhuisgedrag van mensen vanuit de rationele-keuzetheorie benadert, neemt De Bree (2003) aan dat men een afweging maakt op basis van een kosten-batenanalyse.

Figuur 2.1.3. Nieuw conceptueel model voor verhuisceneidheid

Bron: De Bree, 2003

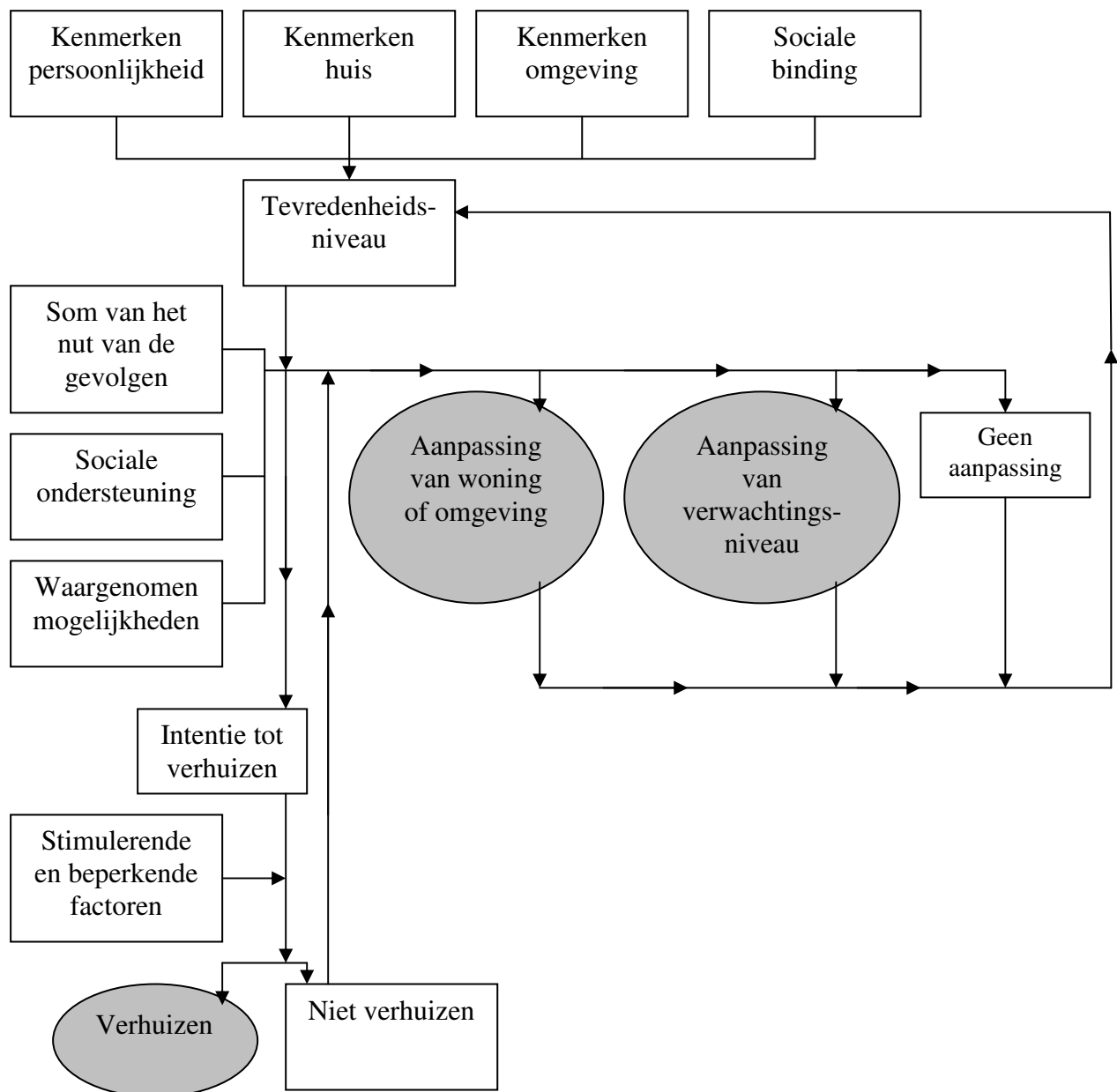
Het conceptuele model van De Bree (2003) kan als een waardevolle aanvulling gezien worden op het tweetal modellen van Fokkema et al. (1996), omdat er in dit model specifiek een aantal psychologische factoren, zoals eenzaamheid en gehechtheid genoemd worden. Er wordt niet slechts een eenzijdige oorzaak-gevolg relatie belicht. Het model van De Bree (2003) laat juist zien dat er een belangrijke rol is weggelegd voor in- en externe factoren en dat deze rol een relevant deel uitmaakt van het proces richting een verhuizing. Wat echter in het laatstgenoemde model onbelicht blijft, is de mogelijkheid tot niet verhuizen. Uit het model komt naar voren dat het proces, zoals hierboven afgebeeld, leidt tot een verhuizing al dan niet door dwang. Er wordt geen rekening gehouden met factoren die in de laatste fase van het proces een beperkende werking hebben op verhuizing, zoals bijvoorbeeld het senior-geslacht maken van een woning.

Het laatste model, dat is opgesteld door Fokkema, de Jong en Nijkamp (1993) en is vertaald door De Bree (2003), kan eveneens dienen als hulpmiddel om verhuisgedrag te begrijpen en verklaren. De basis van dit laatste model wordt gevormd door het *stress-threshold model* van Wolpert (1965). Wat

dit model een waardevolle aanvulling maakt op voorgaande modellen is het cyclische proces. Het model houdt niet op bij een verhuizing, niet-verhuizen en bijbehorende consequenties vormen ook een onderdeel van het model. Na de beslissing om niet te verhuizen geven Fokkema et al. (1993), net zoals Brown & Moore (1970), aan dat zowel het aanpassen van de woning als het aanpassen van de verwachtingen tot de mogelijkheden behoort, waarna de cyclus weer opnieuw begint.

Onderstaand model is gebaseerd op een literatuuronderzoek naar verhuisgedrag van ouderen en bestaat dus uit een compilatie van diverse modellen van diverse auteurs.

Figuur 2.1.4. Verhuismodel

Bron: Fokkema et al., 1993

Samengevat vullen de vier modellen elkaar aan op verschillende vlakken, omdat de contexten van de modellen uiteenlopen. De eerste modellen zijn abstract en summier, ze vertegenwoordigen de basis die uit de theorie naar voren is gekomen. De auteurs van de eerste modellen hebben zich meer toegelegd op het verklaren van verhuisplannen naar aanleiding van objectieve eigenschappen en de discrepanties tussen huidige en gewenste situatie. De laatste twee modellen hebben in tegenstelling tot de eerste modellen meer de nadruk willen leggen op in- en externe factoren die, gedurende het proces van motivatie tot daadwerkelijke verhuizing, invloed uitoefenen op verhuisgedrag.

2.2. De drijvende kracht achter verhuisgeneigdheid

Aansluitend op de voorgaande paragraaf worden in deze paragraaf de factoren besproken, die volgens de theorie en modellen invloed hebben op verhuisgedrag. Het is de bedoeling dat er meer inzicht gegeven wordt in de betekenisgeving en beleving omtrent wonen. Het doel is om de woon- en leefcondities, die belangrijk worden gevonden door ouderen en een rol spelen in het proces richting een verhuizing, in een breder kader te plaatsen waardoor voorgaande paragraaf beter geïnterpreteerd kan worden. Aan bod komen de beoordeling van de woning en omgeving, de plaatsgehechtheid, verbondenheid, het hebben van een thuis en de mogelijke alternatieven op verhuizen.

2.2.1. Beoordeling woning en woonomgeving, verbondenheid en tevredenheid

De beoordeling van een woning en woonomgeving vindt plaats op gevoel (Ennen, 2004). Mensen willen zich hier graag veilig en thuis voelen. Welke elementen bijdragen aan het veilige gevoel en het gevoel van thuis is voor iedereen verschillend. De één voelt zich veilig in een levendige dorps- of stadskern, de ander voelt zich juist veilig in een rustigere omgeving. Wanneer iemand zich thuis voelt in zijn/haar woning en woonomgeving, dan zal logischerwijs de binding met deze plaats groter zijn dan wanneer dit niet het geval is.

Ennen (2004) maakt onderscheid tussen sociale en mentale binding met een woonomgeving. Sociale binding omvat de sociale netwerken die een bewoner heeft opgebouwd. Mentale binding gaat om de emotionele binding met de leefomgeving die ontstaat door een bepaalde sfeer.

Er is aangetoond dat er een verband is tussen woontevredenheid en de mate van verbondenheid met de woonomgeving (Fleury-Bahi, Félonneau & Marchand, 2008). Naast het verband tussen tevredenheid en verbondenheid, wordt verbondenheid vaak beïnvloed door de duur van het verblijf in de omgeving. De criteria omtrent de woontevredenheid hebben vooral te maken met het sociale imago van de woonomgeving. Het gevoel van verbondenheid en geïdentificeerd worden met een bepaalde plek dragen bij aan de beoordeling van de omgeving. Met andere woorden, een hoge mate van identificatie met een woonomgeving kan niet losgekoppeld worden van de perceptie over de woonomgeving Fleury-Bahi et al. (2008).

Echter, het aanbod van diensten en faciliteiten is niet bepalend voor het proces van verbondenheid. Mensen die zich verbonden voelen met de woonomgeving, beschouwen zichzelf als tevreden met de omgeving, dit neemt toe naarmate mensen langer op dezelfde plek wonen.

Toch is er ook aangetoond dat de lengte van een verblijf niet altijd verklarend is voor de mate van tevredenheid met betrekking tot de omgeving. Tevredenheid en verbondenheid hebben niet hetzelfde psychologische gewicht, geven Fleury-Bahi et al. (2008) aan. Tevredenheid wordt vaak gemeten in combinatie met objectieve indicatoren. Het meten van verbondenheid daarentegen, wordt vaker gedaan in combinatie met subjectieve indicatoren en wordt over een groter tijdsbestek gemeten.

Tevredenheid met een woning wordt bepaald door de tevredenheid met en de kwaliteit van een woonomgeving, waaronder alles wat op loopafstand van de woning is wordt verstaan. Clark, Deurloo & Dieleman (2006) geven in hun onderzoek aan dat de woonomgeving een belangrijke rol speelt in het besluitvormingsproces. Clarck et al. (2006) maken een onderscheid tussen de sociaal-economische woonomgeving en leefmilieu woonomgeving. Met de sociaal-economische woonomgeving wordt de positie van iemand ten opzichte van anderen binnen een woonomgeving bedoeld. Het leefmilieu heeft betrekking op de fysieke kenmerken van een woonomgeving, volgens Clarck et al. (2006). De onderzoeksresultaten geven aan dat mensen eerder geneigd zijn om te verhuizen als ze ontevreden zijn over de sociaal-economische of leefmilieu woonomgeving. Daarnaast is er aangetoond dat mensen zich op sociaal en fysiek vlak meer verbonden voelen met een woning en plaats van de woning, dan met de woonomgeving. In hetzelfde onderzoek wordt aangegeven dat contact met buurtbewoners en in het bijzonder naaste buren belangrijk gevonden worden. Daarentegen geven Clark et al. (2006) aan dat fysieke aspecten, bijvoorbeeld de wijkindeling en uitstraling van de woning, als minder belangrijk worden ervaren. Uit het bovenstaande kan opgemaakt worden dat mate van betrokkenheid en de relatie met omwonenden bepalend zijn voor de tevredenheid met de woonomgeving.

2.2.2. Plaatsgehechtheid en het hebben van een thuis

Senioren die woonachtig zijn op het platteland, hebben vaak beperkte toegang tot aanvullende diensten zoals gezondheidszorg, winkels en openbaar vervoer. Volgens Ahn & Hedge (2011) is er uit onderzoek gebleken dat veel senioren woonachtig in plattelandsgebieden vaker in minder geschikte woonruimte wonen dan stedelijke leeftijdsgenoten. Desalniettemin geven ze aan dat ze zo lang mogelijk in hun huidige woning willen blijven wonen om daar oud te worden, ondanks dat ze vaak fysieke en cognitieve problemen hebben (Ahn & Hedge, 2011).

Deze voorkeur impliceert dat het verlangen om oud te worden in de huidige woning niet slechts gerelateerd is aan condities van het huis, maar ook aan de emotionele gehechtheid (Oswald & Wahl, zoals vermeld in Ahn & Hedge, 2011). Als de huidige woonomgeving tegemoet kan komen aan de toegenomen behoeften van senioren, dan is ouder worden in de huidige woning de meest wenselijke optie volgens Ahn & Hedge (2011).

Plaatsgehechtheid wordt vaak omschreven als *'een emotionele verbintenis of verband tussen mensen en een specifieke plaats'* (Windsong, 2008 p 209). Een terugkerend aspect van plaatsgehechtheid is het concept 'thuis', wat wordt gekenmerkt door termen als thuis zijn, oorsprong hebben of geworteld zijn. Een thuis betekent veiligheid en zekerheid voor de bewoners en het is een belangrijk teken van onafhankelijkheid en autonomie voor ouderen. De relatie tussen bereikbaarheid, bruikbaarheid en betekenis van 'thuis' aan de ene kant; onafhankelijkheid in dagelijkse bezigheden en gezondheid aan de andere kant. Dit is een illustratie van de ondersteunende kracht die uitgaat van een 'thuis' (Fänge & Ivanoff, 2009).

2.2.3. Een alternatief voor verhuizen: Succesvol thuis 'oud' worden

Fänge en Ivanoff (2009) geven aan dat een groot aantal ouderen niet verhuisgeneigd is. Ahn & Hedge (2011) voegen hier aan toe dat ouderen de voorkeur geven aan thuis oud worden.

Een cruciaal component van succesvol ouder worden, is volgens Fausset, Kelly, Rogers & Fisk (2011) het behoud van onafhankelijkheid. Een manier om onafhankelijkheid te behouden, is oud worden in de huidige woning. Veel ouderen zien thuis oud worden als een belangrijk doel, maar zijn zich niet bewust van de uitdagingen die dit met zich meebrengt (Fausset et al., 2011). Onderhoud aan het huis is een belangrijk onderdeel om een veilige en gezonde leefomgeving te behouden. Oud worden in de huidige woning betreft zowel het individu als de omgeving. Het is een continue dynamische interactie tussen beide, terwijl het individu en de omgeving beide aan veranderingen onderhevig zijn (Fausset et al., 2011).

Om autonomie in eigen huis te behouden, zijn veranderingen in de omgeving vaak noodzaak (Ahn & Hedge, 2011). Pogingen om woningen geschikt te maken voor ouderen, omvatten voornamelijk het toevoegen van speciale functies of structurele aanpassingen aan de woning. Aanpassingen verrichten wordt gezien als kosteneffectief, om succesvol ouder worden in de woning mogelijk te maken en te ondersteunen (Ahn & Hedge, 2011). Aanpassingen bevorderen niet alleen de onafhankelijkheid en veiligheid, zij helpen ook de behoefte aan persoonlijke zorg en daarmee de zorgkosten te verminderen. Hwang, Cummings, Sixmith & Sixmith (2011) voegen hier aan toe dat aanpassingen aan een huis doorvoeren een goedkope manier is om dure, geïnstitutionaliseerde zorg te voorkomen.

Het gevoel van 'een thuis' na het doorvoeren van aanpassingen is onderzocht door Tanner, Tilse en Jonge (2008). Deze studie zegt dat aanpassingen een positief effect hebben op het gevoel van 'een thuis'. Dit effect is toe te wijzen aan het toegenomen gevoel van veiligheid, zekerheid en comfort na doorgevoerde aanpassingen aan een woning. Alhoewel de effecten van aanpassingen aan woningen door velen als positief ervaren worden, bestaat er ook een kans dat aanpassingen afbreuk doen aan de betekenis en beleving van 'thuis' wanneer er geen rekening gehouden wordt met persoonlijke of sociale betekenissen hiervan. Tanner et al. (2008) geven met betrekking tot het voorgaande aan dat

sommige aanpassingen ineffectief zijn of zelfs schadelijk wanneer de symbolische natuur van het 'thuis' genegeerd wordt.

Ahn & Hedge (2010) geven aan dat een buurt waar veel woningen aangepast zijn, niet noodzakelijkerwijs in positieve zin bijdraagt aan de perceptie van iemand over de woonomgeving. Dit komt doordat de perceptie niet alleen maar afhangt van de fysieke aspecten van woningen. Dit zou een verklaring kunnen zijn waarom ouderen niet snel geneigd zijn om aanpassingen aan hun woningen door te voeren. Er is gebleken dat de ouderen die betrokken zijn in het onderzoek van Ahn & Hedge (2010) eerder overwegen om te verhuizen of met gebreken te leven, dan dat ze aanpassingen doorvoeren.

Volgens Hwang et al. (2011) zijn de ouderen die aanpassingen doorvoeren, eerder geneigd om langer te blijven wonen in hun eigen huis dan ouderen die niets aangepast hebben. Volgens hen hebben aanpassingen een positief effect op 'aging-in-place', waarmee oud worden in eigen huis bedoeld wordt. Aanpassingen hebben de potentie om onafhankelijkheid te stimuleren en zelfverzekerdheid te verbeteren.

Hwang et al. (2011) geven aan dat veel ouderen de kosten, die komen kijken bij het uitvoeren van veranderingen, veel te hoog vinden. Verwacht wordt dat meer bekendheid dit probleem zou kunnen verhelpen. Huisvestingsprogramma's die opgezet worden om institutionele zorg te verminderen en ervoor zorgen dat ouderen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, zouden meer gestimuleerd moeten worden (Hwang et al., 2011).

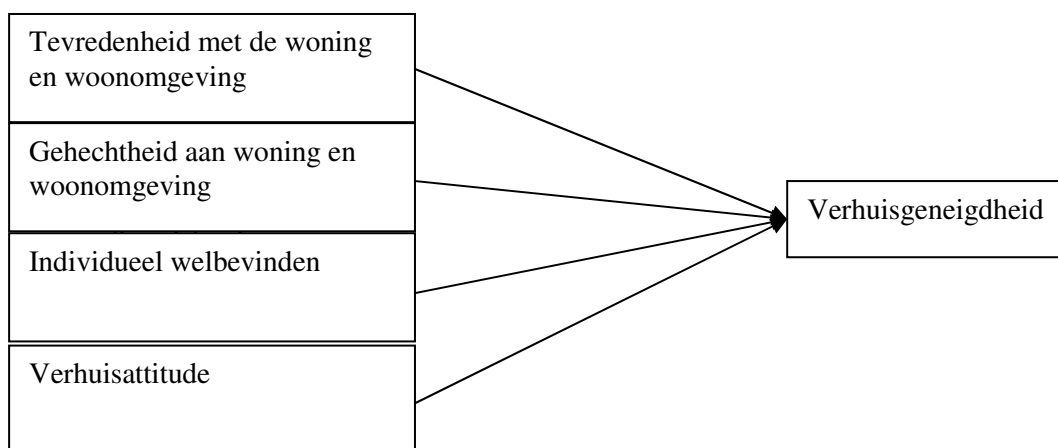
2.3. Hoofdvraag, deelvragen & hypothesen

De theoretische onderbouwing vormt het fundament voor het empirisch onderzoek. Uit de literatuur kan opgemaakt worden dat een groot aantal ouderen niet verhuisgeneigd is. Zij geven de voorkeur aan oud worden in de huidige woning, ongeacht de vaak niet-geschikte woning waarin zij wonen en de problemen op bijvoorbeeld fysiek en sociaal gebied die velen van hen ervaren.

Op basis van de literatuur, tracht dit onderzoek inzicht te krijgen in het verhuisgedrag van 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen groep. De focus wordt gelegd op de mate van verhuisgeneigdheid en de factoren die hierop van invloed zijn.

Het onderzoek begint met het vaststellen van de omvang van de algehele verhuisgeneigdheid. Daarnaast wordt de verhuisgeneigdheid in combinatie met een aantal omstandigheden bepaald. In het tweede deel van dit onderzoek wordt onderzocht welke factoren invloed hebben op de verhuisgeneigdheid van 55-plussers. In onderstaand figuur zijn de factoren afgebeeld die naar verwachting invloed hebben op verhuisgeneigdheid.

Figuur 2.3.1. Factoren die naar verwachting invloed hebben op de mate van verhuisgeneigdheid

Bron: Fokkema et al., 1993 & De Bree, 2003

De hoofdvraag die in dit onderzoek beantwoord zal worden is:

Hoe verhuisgeneigd zijn de 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen Groep en welke factoren hebben hier invloed op?

De hoofdvraag wordt opgesplitst in twee deelvragen. Deze deelvragen worden eveneens opgesplitst in een aantal sub-deelvragen. De eerste deelvraag en bijbehorende sub-deelvragen luiden als volgt:

1. In welke mate zijn de 55-plussers verhuisgeneigd? Verandert de mate van verhuisgeneigdheid in het geval van verslechtering van de gezondheid, toegenomen behoefte aan zorg, het overlijden van een partner of veranderingen in de leefomgeving?

Uit de literatuur zijn vier factoren te onderscheiden die invloed hebben op de verhuisgeneigdheid van senioren (figuur 2.3.1.) Naar aanleiding van deze factoren is de volgende deelvraag met bijbehorende sub-deelvragen opgesteld:

2. In welke mate zijn onderstaande factoren van invloed op de verhuisgeneigdheid van de 55-plussers die een woning huren van Wetland wonen?

2.1. In welke mate heeft de factor tevredenheid invloed op de verhuisgeneigdheid?

2.2. In welke mate heeft de factor gehechtheid invloed op de verhuisgeneigdheid?

2.3. In welke mate heeft de factor individueel welbevinden invloed op de verhuisgeneigdheid?

2.4. In welke mate heeft de factor verhuisattitude invloed op de verhuisgeneigdheid?

2.3.1. Hypothesen

De theoretische hoofdstukken hebben een kader gevormd waarbinnen een aantal stellingen over de verhuisgeneigdheid van 55-plussers geformuleerd kunnen worden. Deze hypothesen beïnvloeden de keuzes die bij de dataverwerking gemaakt worden en spelen een belangrijke rol bij het beantwoorden van de deelvragen.

1. Er wordt verwacht dat ouderen weinig verhuisgeneigd zijn, omdat uit de literatuur naar voren is gekomen dat ouderen het liefst zo lang mogelijk in de huidige woning willen blijven wonen. Naar verwachting kan de mate van verhuisgeneigdheid toenemen als de volgende omstandigheden zich voordoen: toegenomen behoefte aan zorg, verslechtering van de gezondheid, het overlijden van een partner en veranderingen in de woonomgeving. Door de nieuwe omstandigheid kan er een discrepantie ontstaan tussen de huidige en gewenste woonsituatie, waardoor de verhuisgeneigdheid toe zou kunnen nemen. Een nieuwe woonsituatie zou namelijk de discrepantie kunnen verkleinen dan wel wegnemen.

2. Er wordt verwacht dat de factoren tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude invloed hebben op verhuisgeneigdheid van de 55-plussers. Uit de literatuur komt naar voren dat de beoordeling van bovenstaande factoren bepalend is voor de mate van verhuisgeneigdheid. In het verhuisproces worden deze factoren in overweging genomen en zijn bepalend voor het verloop en de uitkomst van het verhuisproces. Een negatieve woontevredenheid heeft naar verwachting een hoge verhuisgeneigdheid tot gevolg, evenals een negatieve beoordeling van plaatsgehechtheid en individueel welbevinden. Daarentegen heeft een negatieve verhuisattitude een lage verhuisgeneigdheid tot gevolg.

3. Methodische verantwoording

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt de methode van het onderzoek besproken. Er wordt ingegaan op het type onderzoek, de onderzoekspopulatie, de methode van dataverzameling, de respons, representativiteit, betrouwbaarheid en validiteit. Vervolgens wordt in het tweede deel de operationalisering van het onderzoek en de data-analyse besproken waarbij de verantwoording en uitvoering van de data-analysetechnieken centraal staan.

3.1. Onderzoeksmethode

Het onderzoek naar de verhuigeneidheid van 55-plussers uit de gemeenten Zwartewaterland en Steenwijkerland is kwantitatief van aard en wordt op microniveau uitgevoerd. Er is gekozen voor kwantitatief onderzoek, omdat er in eerste instantie vooral gestructureerd en schematisch een doelgroep in kaart gebracht moet worden (Boeije, 't Hart en Hox, 2009). Er zijn bestaande theorieën en modellen als uitgangspunt genomen die vervolgens getest worden. Data zijn in dit onderzoek verzameld door middel van voorgestructureerde vragenlijsten. De resultaten van het onderzoek worden geanalyseerd door gebruik te maken van het statistische computerprogramma SPSS.

3.1.1. Onderzoekspopulatie

De te onderzoeken populatie bestaat uit alle huishoudens die een woning huren van Wetland Wonen, waarvan 1 bewoner 55-jaar of ouder is. Ieder huishouden heeft 1 vragenlijst ontvangen, die ingevuld dient te worden door 1 persoon van 55-jaar of ouder. Er is gekozen voor een leeftijdsgrens van 55, omdat dit onderzoek zowel de huidige ouderen (65-plussers) als de toekomstige ouderen (55-plussers) wil bestuderen. Er zijn twee kleine subgroepen uit het onderzoek gelaten, de huurders uit Zwartsluis en de huurders die woonachtig zijn in een aanleunwoning binnen een woon-zorgcomplex. De eerstgenoemde groep is recentelijk benaderd voor een soortgelijke enquête. De tweede groep bestaat uit huurders die hoogstwaarschijnlijk een laatste stap hebben gemaakt in hun wooncarrière. Deze groep heeft de beschikking tot (24-uurs)zorg en zal naar verwachting niet van plan zijn nog te verhuizen. Na deze filter blijven er 1043 huishoudens over, waarvan 1 persoon in het huishouden 55-jaar of ouder is. De onderzoekspopulatie wordt onderverdeeld in drie leeftijdscategorieën, omdat er wordt verwacht dat groep 55-plussers niet homogeen is, maar juist grote verschillen behelst. De eerste categorie bestaat uit 55 tot 64 jarigen, categorie twee uit 65 tot 74 jarigen en de laatste categorie bestaat uit 75-plussers. Het aantal huurders per categorie is nagenoeg gelijk verdeeld (respectievelijk 33,2%, 32,7% en 34,1%).

3.1.2. Dataverzameling

De data zijn verzameld met behulp van een gestructureerde schriftelijke vragenlijst, die is samengesteld op basis van de theoretische hoofdstukken. De vragenlijst dient ingevuld te worden door één persoon met de leeftijd van 55-jaar of ouder. Er wordt verwacht dat de 55-plussers de voorkeur

geven aan een vragenlijst op papier in plaats van een digitale vragenlijst. Er is tevens uit een eerder onderzoek van Wetland Wonen gebleken dat niet alle huurders van 55 jaar of ouder beschikking hebben tot internet.

Door de vragenlijst toch digitaal af te nemen zou er hoogstwaarschijnlijk een groot deel van de hoogste leeftijdscategorie uitgesloten worden van het onderzoek. Naast het stimuleren van deelname, wordt ook verwacht dat de huurders bereid zijn om aan het onderzoek mee te werken, omdat het ook in hun belang wordt uitgevoerd. De keerzijde van een fysieke vragenlijst is dat het gevoeliger is voor fouten.

De vragenlijst wordt per post aan de onderzoekspopulatie verstuurd en er wordt een antwoordenvolp bijgevoegd. De respondenten maken hierdoor geen kosten door deelname aan het onderzoek. Het invullen van de vragenlijst is anoniem, er wordt op de vragenlijst geen naam ingevuld en de lijsten zijn niet genummerd. Deze manier van onderzoek verlaagt de kans op sociaal wenselijke antwoorden (Boeije, 't Hart en Hox, 2009). De vragenlijst en begeleidende brief zijn te vinden in bijlage 1 & 2.

3.1.3. Respons

Het eerste deel van de enquêtes, 643 stuks, is op 13 april verstuurd. Het tweede deel, de resterende 500 stuks, is op 16 april verstuurd. De deadline voor het invullen van de vragenlijsten is gesteld op vrijdag 27 april. Er is geen sprake geweest van een vooraankondiging, noch van een herinnering.

In de bijgesloten brief is vermeld dat de vragenlijst anoniem is en alleen gebruikt zal worden voor onderzoek binnen Wetland Wonen. Daarnaast is in de brief vermeld dat het invullen van de vragenlijst slechts 10 tot 15 minuten in beslag neemt en dat het van belang is dat één persoon uit het huishouden met de leeftijd van 55 jaar of ouder de vragenlijst invult, dit om een foutief ingevulde vragenlijst en een vertekening van de onderzoeksresultaten te voorkomen.

Uitgaande van een betrouwbaarheid van 95% ($z=1,96$) en een foutmarge van 5% is de vereiste steekproefgrootte 282. Dat wil zeggen dat er een respons van 27% nodig is om de gewenste steekproefgrootte te behalen.

Er zijn tot 1 mei 503 enquêtes geretourneerd. Van de 503 enquêtes zijn 448 enquêtes bruikbaar bevonden voor het onderzoek. De uiteindelijke onderzoeksgroep bestaat dus uit 448 respondenten, dit betekent dat er een respons van 43% is behaald.

3.1.4. Representativiteit

De vraag die gesteld kan worden met betrekking tot de mate van representativiteit van een onderzoek is of de onderzochte groep mensen een goede afspiegeling vormt voor de populatie (Boeije et al., 2009). In dit onderzoek is het de vraag of de onderzochte populatie (448 personen van 55 jaar of ouder) een goede afspiegeling vormt voor de totale populatie (1043 huishoudens waarvan 1 persoon 55 jaar of ouder is).

Vaak wordt er, om een hoge mate van representativiteit te garanderen, een aselechte steekproef genomen. In dit onderzoek is er geen sprake van random selectie. De totale populatie is benaderd voor het onderzoek, waarvan 43% heeft geparticipeerd.

Om na te gaan of de onderzoekspopulatie representatief is, ondanks het gebrek aan een random selectie, zijn de data van de twee groepen op twee variabelen (leeftijd en woonplaats) vergeleken. Op deze manier kan er bijvoorbeeld opgemerkt worden als er een dorpskern naar verhouding over- of ondervertegenwoordigd is. Mochten er grote verschillen zijn ontstaan, dan kan ervoor gekozen worden om een weging toe te passen.

Uit tabel 3.1.1. en 3.1.2. kan opgemaakt worden dat twee variabelen, leeftijd en woonplaats, tussen de totale populatie en de onderzochte populatie geen opvallende verschillen vertonen. De data van de onderzoekspopulatie laat zien dat er in verhouding tot de data van de populatie relatief weinig respons is gekomen van de groep die valt onder de eerste leeftijdscategorie (55-64 jaar). Dit zou verklaard kunnen worden doordat een groot deel van deze groep waarschijnlijk nog deelneemt aan betaalde arbeid, hierdoor heeft men wellicht minder tijd gehad om de vragenlijst in te vullen en te retourneren. Daarnaast zou het kunnen zijn dat de jongste groep zich nog niet tot de groep 'toekomstige' ouderen vindt behoren.

Tabel 3.1.1. Vertegenwoordiging leeftijdscategorieën binnen populatie & onderzoekspopulatie

Data totale populatie		Data onderzoekspopulatie	
Leeftijd	%	Leeftijd	%
55-64 jaar	33,2	55-64 jaar	26,1
65-74 jaar	32,7	65-74 jaar	38,2
75 jaar of ouder	34,1	75 jaar of ouder	35,7
Niet bekend	0	Niet bekend	0
Totaal	100	Totaal	100
N	1043	N	448

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

In tabel 3.1.2. is te zien dat de verdeling van de onderzoekspopulatie nagenoeg gelijk is aan de verdeling van de totale populatie. De verdeling tussen beide groepen neemt dezelfde vorm aan, er zijn geen opvallende afwijkingen te zien.

Tabel 3.1.2. Vertegenwoordiging kernen binnen populatie & onderzoekspopulatie

Data totale populatie		Data onderzoekspopulatie	
Woonplaats	%	Woonplaats	%
Belt-Schutsloot	0,8	Belt-Schutsloot	0,4
Blokzijl	5,2	Blokzijl	5,8

Genemuiden	14,2	Genemuiden	13,6
Giethoorn	12,2	Giethoorn	11,4
Hasselt	27,2	Hasselt	27,9
Sint-Jansklooster	7,1	Sint-Jansklooster	7,6
Vollenhove	27,8	Vollenhove	21,5
Wanneperveen	5,5	Wanneperveen	6
Niet bekend	0	Niet bekend	5,8
<hr/>		<hr/>	
Totaal	100	Totaal	100
N	1043	N	448

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

In de rechter kolom van tabel 3.1.2. is te zien dat de respons tussen de kernen (horizontaal) geen grote verschillen behelst. Het verticale verschil tussen de kernen is toe te schrijven aan het aantal 55-plussers per kern.

3.1.5. Betrouwbaarheid en validiteit

Hoe goed de resultaten en de conclusies zijn, hangt af van de betrouwbaarheid van de waarnemingen. De kwaliteit van de waarnemingen hangt op haar beurt mede af van de kwaliteit van de operationalisering (Boeije, 't Hart en Hox, 2009). Om de mate van betrouwbaarheid en validiteit in kaart te brengen is het van belang om te kijken of de abstracte wetenschappelijke begrippen, ook wel constructen genaamd, gedekt worden door de waarneming. Volgens Boeije et al. (2009) kan dit nagegaan worden door een tweetal vragen te stellen. De eerste vraag is of de waarneming een toevalstreffer is, met andere woorden 'is het resultaat hetzelfde bij herhaling van de meting?'. De tweede vraag is of de waarneming de werkelijkheid dekt, 'meten de verzamelde gegevens datgene dat zij dienen te meten?'

Er is bij het opzetten van het onderzoek nauwkeurig rekening gehouden met de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Er is in het kader van de betrouwbaarheid geprobeerd toevallige meetfouten te voorkomen. Een toevallige meetfout kan zijn het verkeerd aankruisen van een antwoord, het overslaan van een item op een vragenlijst of het verkeerd invoeren van data. Een toevallige meetfout is niet systematisch, maar kan wel een vertekening van de resultaten tot gevolg hebben. In dit onderzoek zijn de geretourneerde vragenlijsten, die fouten bevatten, niet verwerkt en hebben dus geen invloed gehad op de onderzoeksresultaten.

Naast de betrouwbaarheid van waarnemingen is ook de validiteit van belang. Hierbij gaat het om de vraag of de waarneming de werkelijkheid dekt (Boeije et al., 2009). Het gaat om systematische fouten die kunnen leiden tot een systematische vertekening van de resultaten, waardoor de geldigheid van de interpretatie wordt aangetast. Sociaal wenselijk antwoorden kan bijvoorbeeld een bedreiging zijn voor de validiteit van het onderzoek.

Een belangrijke wetenschap is dat validiteit betrouwbaarheid veronderstelt (Boeije et al., 2009). Als een onderzoek niet betrouwbaar is, dan is de kans groot dat ook de validiteit in het geding komt.

Er zijn voorafgaand aan het onderzoek enkele maatregelen genomen om de betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst te bevorderen. Allereerst is er rekening gehouden met toevallige meetfouten op de vragenlijst. Er is op de vragenlijst gebruik gemaakt van verplichte vragen. Er worden voorbeelden bij abstracte vragen gegeven en er is per vraag duidelijk aangegeven hoeveel antwoordmogelijkheden er zijn. Daarnaast zijn er per construct, bijvoorbeeld verhuisgeneigdheid en attitude, verschillende items gebruikt om het construct te meten. Tot slot is de enquête tweemaal getest. Deze testen zijn uitgevoerd op 6 en 10 april 2012, door de enquêtes in twee rondes bij vijf mensen (55-plussers) mondeling af te nemen en vervolgens op doelmatigheid te evalueren.

Uit de eerste test is gebleken dat de opzet, volgorde en vraagformulering nog enige aanpassing behoeft. De eerste versie bevatte een handleiding voor het invullen van de vragenlijst, deze werd verkeerd begrepen. De handleiding is niet toegevoegd aan de definitieve versie. Daarnaast zijn de vragen over verhuisplannen aan het einde van de vragenlijst gesteld, om vroegtijdig uitval of verkeerde interpretatie van de vragenlijst te voorkomen. Verder werden vragen vaak niet direct goed begrepen, omdat de formulering te vaag was of dat men niet in staat was om invulling te geven aan een abstract begrip, zoals 'een thuis'. Enkele vragen zijn aangepast, er zijn vragen opnieuw geformuleerd, er is een aantal vragen geschrapt en er zijn beschrijvingen gegeven bij vragen.

Uit de tweede test, die is afgenomen nadat de aanpassingen naar aanleiding van de eerste test zijn doorgevoerd, bleek er veel verbetering te zijn tussen de eerste en tweede versie. Er zijn in de tweede test enkel stilistische aanpassingen doorgevoerd, de vragen zijn duidelijker onder elkaar gezet en de volgorde is hier en daar aangepast. In bijlage 1 is de definitieve vragenlijst te vinden.

3.2. Operationalisering

Het doel van operationalisering is het concreter maken van de vraagstelling (Boeije et al., 2009). In dit onderzoek staat een abstract begrip centraal in de vraagstelling namelijk: verhuisgeneigdheid. De eerste stap in de richting van het concreter maken van dit begrip is gezet door een theoretische onderbouwing op te stellen. De theoretische onderbouwing fungeert als een kader, waarbinnen zich gefundeerde informatie bevindt over het begrip verhuisgeneigdheid. De onderbouwing legt de factoren die volgens theoretici invloed hebben op verhuisgeneigdheid bloot, waardoor de onderliggende structuur en opbouw van verhuisgeneigdheid zichtbaar worden.

In dit onderzoek wordt gezocht naar factoren die invloed hebben op verhuisgeneigdheid. Het verhuisgedrag zelf komt niet aan bod, omdat er in dit onderzoek geen interesse uitgaat naar het beslissingsproces dat voorafgaat aan een verhuizing noch naar de verklaring achteraf.

In het vervolg van deze paragraaf worden de variabelen die voor dit onderzoek van belang zijn uiteengezet, hierbij wordt een onderverdeling gemaakt tussen de afhankelijke variabele, de onafhankelijke variabelen en controlevariabelen.

3.2.1. *Afhankelijke variabele*

De afhankelijke variabele ‘verhuisgeneigdheid’ is van ordinaal meetniveau en wordt gemeten aan de hand van vijf items. Met het begrip verhuisgeneigdheid, wordt de bereidheid en drang die men voelt ten opzichte van het verrichten van bepaald gedrag, namelijk verhuizen, bedoeld.

Het eerste item meet de algehele verhuisgeneigdheid, dit item vormt de kern van dit onderzoek en wordt in twee van de drie analysetechnieken als afhankelijke variabele gebruikt. Met betrekking tot de algehele verhuisgeneigdheid konden de respondenten de vraag “In welke mate bent u geneigd te verhuizen binnen afzienbare tijd?” beantwoorden met: 1. ‘Helemaal niet geneigd’, 2. ‘Niet zo geneigd’, 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Een beetje geneigd’ of 5. ‘Zeer sterk geneigd’.

De overige vier items, die slechts gebruikt worden om de mate van verhuisgeneigdheid vast te stellen, bestaan uit de vragen “Bent u geneigd te verhuizen als uw gezondheid verslechtert?”, “Bent u geneigd te verhuizen als u meer zorg nodig heeft?”, “Bent u geneigd te verhuizen als uw partner komt te overlijden?” en “Bent u geneigd te verhuizen als er veel verandert in uw woonomgeving?”. Deze vier vragen kunnen de respondenten eveneens beantwoorden met 1. ‘Helemaal niet geneigd’, 2. ‘Niet zo geneigd’, 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Een beetje geneigd’ of 5. ‘Zeer sterk geneigd’.

In tabel 3.2.1. zijn de beschrijvende statistieken weergegeven per item, met daarin het aantal respondenten, de minimale en maximale waarde en het gemiddelde.

Tabel 3.2.1 Beschrijvende statistieken afhankelijke variabele

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde
Algehele verhuisgeneigdheid	435	1	5	1,82
Verhuisgeneigdheid gezondheid	433	1	5	3,26
Verhuisgeneigdheid zorg	434	1	5	3,23
Verhuisgeneigdheid overlijden	312	1	5	2,28
Verhuisgeneigdheid veranderingen	419	1	5	2,32

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

3.2.2. *Onafhankelijke variabelen*

Tevredenheid woning & woonomgeving - De woontevredenheid is van ordinaal meetniveau en wordt gemeten aan de hand van drie items. Deze items zijn gerelateerd aan de woning, de omgeving en het niveau van voorzieningen. Het begrip ‘woontevredenheid’ hangt samen met het sociale karakter van de woonomgeving (Fleury-Bahi, Félonneau & Marchand, 2008). Wanneer men zich kan identificeren met een woonomgeving en zich er prettig voelt, dan is men ook meer tevreden over de woonomgeving. Tevredenheid kan omschreven worden als het gevoel genoeg te hebben en voldaan te

zijn met betrekking tot de woning en woonomgeving. De beleving van een woning en woonomgeving speelt daarnaast een rol.

Het eerste item meet de tevredenheid over de woning. De respondenten konden de vraag “Hoe tevreden bent u over uw woning?” beantwoorden met: 1. ‘Buitengewoon ontevreden’, 2. ‘Redelijk ontevreden’, 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Redelijk tevreden’ of 5. ‘Buitengewoon tevreden’.

Het tweede item meet de tevredenheid met de woonomgeving en bestaat uit de vraag “Hoe tevreden bent u over uw woonomgeving?” en kan beantwoord worden met dezelfde categorieën als voorgaand item. Het derde en laatste item meet de tevredenheid met voorzieningen en bestaat uit de vraag “Wat vindt u van de voorzieningen in uw woonomgeving?” en kan beantwoord worden met:

1. ‘Zeer slecht’, 2. ‘Slecht’, 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Goed’ of 5. ‘Zeer goed’.

Gehechtheid aan woning & woonomgeving– De gehechtheid is van ordinaal meetniveau en wordt gemeten aan de hand van twee items. Met het begrip gehechtheid wordt de emotionele betrokkenheid met een specifieke plek bedoeld (Windsong, 2008). Ennen (2004) maakt onderscheid tussen sociale en mentale binding met een woonomgeving. Sociale binding omvat de sociale netwerken die een bewoner heeft opgebouwd. Mentale binding gaat om de emotionele binding met de leefomgeving die ontstaat door een bepaalde sfeer en vertrouwdheid. Echter, in dit onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen gehechtheid aan de woning en gehechtheid aan de omgeving om verwarring te voorkomen en gebruik van abstracte begrippen te vermijden. Met gehechtheid aan de woning wordt het huis zelf bedoeld, maar ook de inrichting en indeling. Met de gehechtheid aan de omgeving wordt de directe omgeving van de woning bedoeld, zoals bijvoorbeeld de straat en buurt.

Het eerste item meet de gehechtheid aan de woning. De respondenten konden de vraag “Voelt u zich gehecht aan uw woning?” beantwoorden met: 1. ‘Helemaal niet gehecht’, 2. ‘Niet zo gehecht’, 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Redelijk gehecht’ of 5. ‘Zeer gehecht’.

Het tweede item meet de gehechtheid aan de woonomgeving. De respondenten konden de vraag “Voelt u zich gehecht aan uw woonomgeving?” beantwoorden met dezelfde categorieën als het eerste item.

Individueel welbevinden – Individueel welbevinden is van ordinaal meetniveau en wordt gemeten aan de hand van vier items. Met het begrip ‘individueel welbevinden’ wordt het ervaren gevoel van welbevinden op geestelijk, lichamelijk en maatschappelijk gebied bedoeld. Het welbevinden kan gezien worden als een evenwicht tussen krachten die het welbevinden verstoren en krachten die dit evenwicht handhaven (van der Pligt & de Vries, 1991)

Het eerste item meet de mogelijkheid om hulp in te schakelen. De respondenten konden de stelling “Ik kan gemakkelijk hulp inschakelen als ik hulp nodig heb” beantwoorden met: 1. ‘Helemaal mee oneens’, 2. ‘Redelijk oneens’, 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Redelijk mee eens’ of 5. ‘Helemaal mee eens’.

Zowel het tweede als het vierde item bestaan eveneens uit een stelling namelijk: “Ik kan mij goed redden als ik alleen thuis ben” en “Ik heb genoeg vrienden en familie in de buurt”. Deze beide stellingen kunnen beantwoord worden met dezelfde categorieën als het eerste item.

Het derde item meet de ervaren gezondheid van de respondenten met behulp van de volgende vraag: “Hoe ervaart u over het algemeen uw gezondheid?”. Deze vraag kan beantwoord worden met: 1. ‘Zeer slecht’, 2. ‘Slecht’. 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Goed’ of 5. ‘Zeer goed’.

Verhuisattitude – de onafhankelijke variabele ‘verhuisattitude’ wordt gemeten op ordinaal niveau, aan de hand van vier items. Het begrip attitude vormt een van de centrale onderwerpen in de sociale psychologie. Attitudes zijn interne processen die de (potentiele) respons van het individu bepalen in zijn/haar sociale wereld. (Van der Pligt & de Vries, 1991). In dit onderzoek wordt onder attitude verstaan: de houding van iemand ten opzichte van een gebeurtenis, in dit geval verhuizen.

Het eerste item meet de algehele attitude over verhuizen met behulp van de volgende vraag “Heeft u het afgelopen jaar nagedacht over verhuizen?”. Deze vraag kan beantwoord worden met: 1. ‘Helemaal nooit’, 2. ‘Niet vaak’. 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Soms’ of 5. ‘Zeer vaak’.

Het tweede item meet de houding ten opzichte van het betrekken van een nieuw huis. De respondenten konden de vraag “Hoe is uw houding ten opzichte van het betrekken van een nieuw huis?” beantwoorden met: 1. ‘Zeer negatief’, 2. ‘Redelijk negatief’. 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Redelijk positief’ of 5. ‘Zeer positief’.

Het derde item meet de bereidheid om te verhuizen met behulp van de volgende vraag “Bent u bereid te verhuizen als Wetland Wonen u een goed alternatief biedt?”. Deze vraag kan beantwoord worden met 1. ‘Helemaal niet bereid’, 2. ‘Niet zo bereid’. 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Een beetje bereid’ of 5. ‘Zeer sterk bereid’.

Het vierde en laatste item meet de bereidheid om te verhuizen. De respondenten konden de vraag “Bent u bereid te verhuizen als u een voor u beter geschikte woning vindt?” eveneens beantwoorden met: 1. ‘Helemaal niet bereid’, 2. ‘Niet zo bereid’. 3. ‘Neutraal’, 4. ‘Een beetje bereid’ of 5. ‘Zeer sterk bereid’.

In tabel 3.2.2. zijn de beschrijvende statistieken weergegeven per item, met daarin het aantal respondenten, de minimale en maximale waarde en het gemiddelde.

Tabel 3.2.2 Beschrijvende statistieken onafhankelijke variabelen

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde
Tevredenheid woning	441	1	5	3,89
Tevredenheid woonomgeving	443	1	5	3,90
Tevredenheid voorzieningen	444	1	5	3,37
Gehechtheid woning	446	1	5	3,93
Gehechtheid woonomgeving	447	1	5	4,10
Hulp inschakelen	442	1	5	3,76
Zelfredzaamheid	443	1	5	4,14
Ervaren gezondheid	446	1	5	3,53
Familie vrienden/sociale contacten	446	1	5	3,73
Gedacht aan verhuizen	448	1	5	1,95
Houding ten opzichte van nieuw	414	1	5	2,48

huis				
Bereid verhuizen alternatief	426	1	5	2,60
Beried verhuizen geschikte woning	427	1	5	2,51

Bron: Onderzoek naar de verhuiscapaciteit van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

3.2.3. Controlevariabelen

Leeftijd – De controlevariabele leeftijd is op ordinaal niveau gemeten. Een criterium om deel te nemen aan dit onderzoek is dat de respondent 55 jaar of ouder is. Om de leeftijd van de respondenten nauwkeurig in beeld te kunnen brengen, is er gebruik gemaakt van drie leeftijdscategorieën. De vraag “wat is uw leeftijd?” heeft men dan ook kunnen beantwoorden met 1. 55-64 jaar, 2. 65-74 jaar of 3. 75 jaar of ouder.

Geslacht – De controlevariabele geslacht is op nominaal niveau gemeten. Aan de respondenten die aangeven een man te zijn is score 1 toegekend, aan de respondenten die aangeven een vrouw te zijn is score 2 toegekend.

In onderstaand tabel zijn de eigenschappen van de twee controlevariabelen weergegeven.

Tabel 3.2.3. Beschrijvende statistieken controlevariabelen

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde
Leeftijd	448	1	3	2,1
Geslacht	448	1	2	1,47

Bron: Onderzoek naar de verhuiscapaciteit van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

3.3. Data-analyse

De data-analyse van dit onderzoek bestaat uit twee delen en houdt de volgorde van de deelvragen aan. Voorafgaand aan de data-analyse zijn de achtergrondkenmerken en woonperceptie van de respondenten in kaart gebracht, door middel van frequentieverdelingen en kruistabellen. Deze gegevens zijn te vinden in bijlage 4. Deze achtergrondinformatie heeft als doel de resultaten in een context te plaatsen, namelijk de context van de 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen.

Het eerste deel van de data-analyse bestaat uit het in kaart brengen van de verhuiscapaciteit. Zoals reeds in voorgaande paragraaf is benoemd, wordt de variabele ‘verhuiscapaciteit’ door vijf items in kaart gebracht. Deze items zijn gemeten op ordinaal niveau (likertschaal). Per item worden de resultaten van de respondenten verwerkt in kruistabellen, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen de drie verschillende leeftijdscategorieën. In welke mate de items betrouwbaar zijn en dus daadwerkelijk de verhuiscapaciteit van de respondenten meten, is bepaald aan de hand van een betrouwbaarheidsanalyse die is toegevoegd in bijlage 5.

Voorafgaand aan het tweede deel, wordt een factoranalyse uitgevoerd. Door middel van een factoranalyse, kan gemeten worden of de verschillende items daadwerkelijk de achterliggende factoren meten. Het doel van een factoranalyse is datareductie, een groot aantal items terugbrengen tot een

aantal factoren (Allen & Bennett) De uitkomst van de factoranalyse vormt de basis voor het tweede deel van de data-analyse. De gehele factoranalyse is toegevoegd in bijlage 6.

In het tweede deel van de data-analyse wordt vastgesteld of de vier factoren (woontevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude) invloed hebben op de verhuisgeneigdheid. Het vaststellen van de samenhang tussen de vier onafhankelijke factoren en de afhankelijke variabele 'verhuisgeneigdheid' vindt plaats in twee fasen.

De eerste fase bestaat uit het uitvoeren van de Spearman's correlatieanalyse. Spearman's rangcorrelatie (r_s) is een statistische grootheid die gebruikt wordt om de samenhang tussen variabelen te meten (Baarda, de goede & van Dijkum, 2007). Voor deze analyse wordt gebruik gemaakt van de afhankelijke variabele 'algehele verhuisgeneigdheid' en de vier factoren. Deze vier factoren zijn samengesteld door de items die uit de factoranalyse zijn gekomen. De items zijn samengevoegd en opnieuw gecodeerd, waardoor er weer een 5-puntsschaal ontstaat.

De correlatieanalyse resulteert in een correlatiecoëfficiënt per item. De correlatie is een getal tussen de -1 en 1. Een correlatie van 0 betekent dat er geen verband is. Een positieve correlatie betekent dat een hoge waarde op de onafhankelijke variabele samengaat met hoge waarde op de afhankelijke variabele. Een negatieve correlatie betekent dat lage waarden op de onafhankelijke variabele samengaat met een lage waarde op de afhankelijke variabele. Hoe verder de correlatie van 0 af ligt (hoe dichterbij -1 of 1), hoe sterker het verband. Een overzicht van de correlatiewaarden is vermeld in bijlage 7. Naast de correlatiecoëfficiënten bepaalt SPSS de significantiewaarden per correlatie. Deze waarden worden als afsluiting van deze paragraaf geanalyseerd.

De tweede fase, tevens afsluiting van de analyse, bestaat uit een regressieanalyse. Een regressieanalyse wordt gebruikt om de vraag 'hoe goed kan de afhankelijke variabele voorspeld worden door middel van de onafhankelijke variabelen?' te kunnen beantwoorden (Huizingh, 2004). De regressie vormt een aanvulling op de correlatieanalyse. Een correlatieanalyse toont aan of er een relatie is, een regressie toont aan wat de relatie is en of er voorspellingen mee gedaan kunnen worden. Een regressieanalyse veronderstelt een causaal verband (Allen & Bennett). Alle variabelen worden gemeten op ordinaal niveau, daarom wordt gebruik gemaakt van een ordinale regressie.

De regressie wordt uitgevoerd met de afhankelijke variabele 'verhuisgeneigdheid' en de vier onafhankelijke factoren (woontevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude). Daarnaast worden twee controlevariabelen gebruikt, namelijk geslacht en leeftijd. De onafhankelijke factoren zijn samengesteld door de items die uit de factoranalyse zijn gekomen. De items zijn per factor samengevoegd en opnieuw gecodeerd, waardoor er vier ordinale factoren ontstaan die gemeten worden op een 5-puntsschaal. De regressieanalyse resulteert in een significantiewaarde per itemcategorie (1 t/m 5). Met behulp van de significantiewaarde kan aangegeven worden hoe groot de kans is om toevallig een effect te vinden.

Toetsing op significantie wordt uitgevoerd met behulp van een vastgesteld significantieniveau, aangeduid door Alpha. In dit onderdeel is het Alpha niveau vastgesteld op 5 procent (0,05). Als het

significantieniveau van de variabele (p) kleiner is dan het vooraf vastgestelde significantieniveau (0,05), dan is het resultaat significant.

Zorgvuldigheid is gewenst, want een verkeerd getrokken conclusie kan leiden tot een type 1 fout. Dat wil zeggen dat er een effect wordt aangetoond, terwijl er geen effect is. Door het significantieniveau laag te houden, wordt de kans op het maken van een type 1 fout kleiner.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten besproken. De resultaten zijn behaald door het analyseren van de 448 geschikt bevonden vragenlijsten. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk wordt de mate van verhuisgeneigdheid bepaald. Daarnaast wordt de woonperceptie van wel- en niet-verhuisgeneigde respondenten vergeleken. Vervolgens wordt in de tweede paragraaf de factoranalyse weergegeven. Deze analyse wordt uitgevoerd om na te gaan of de items een aantal achterliggende factoren vertegenwoordigen. Daarna wordt de correlatieanalyse gepresenteerd, hieruit komt naar voren in welke mate er een samenhang tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen bestaat. De laatste paragraaf bestaat uit de ordinale regressieanalyse. Deze analyse toont aan of er een verband bestaat tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen.

4.1. Mate van verhuisgeneigdheid

De verhuisgeneigdheid van de 55-plussers is gemeten aan de hand van vijf items (zie bijlagen 1 & 3). Het eerste item heeft betrekking op de algehele mate van verhuisgeneigdheid. De overige vier items richten zich op verhuisgeneigdheid in combinatie met een specifieke situatie. De vijf items worden in het vervolg van deze paragraaf door middel van kruistabellen weergegeven en geanalyseerd.

4.1.1. Algehele verhuisgeneigdheid

In de onderstaande tabel is te zien dat de algehele verhuisgeneigdheid erg laag is. Ruim 70% van de respondenten is helemaal niet tot niet zo verhuisgeneigd. Bijna 15% heeft geen mening. Slechts 12% (54 van de 448 respondenten) is geneigd om binnen afzienbare tijd te verhuizen. Verder valt op dat per leeftijdscategorie de verdeling van ‘helemaal niet verhuisgeneigd’ tot ‘zeer sterk verhuisgeneigd’ zo goed als gelijk is.

Tabel 4.1.1. Algehele mate van verhuisgeneigdheid per leeftijdscategorie, in percentages (n=435)

		Leeftijd in jaren			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Verhuisgeneigdheid	1 helemaal niet geneigd	56,6%	62,2%	67,7%	62,8%
	2 niet zo geneigd	9,7%	9,8%	11,4%	10,3%
	3 neutraal	17,7%	19,5%	8,2%	14,9%
	4 een beetje geneigd	9,7%	4,3%	5,1%	6,0%
	5 zeer sterk geneigd	6,2%	4,3%	7,6%	6,0%
Totaal %		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

4.1.2. Verhuisgeneigdheid in geval van verslechtering gezondheid

In geval van verslechtering van de gezondheid is uit tabel 4.1.2. op te maken dat er een grote verandering plaatsvindt. De algehele verhuisgeneigdheid van de respondenten is erg laag te noemen, zoals uit vorig tabel bleek. De verhuisgeneigdheid van de respondenten neemt echter toe, als de gezondheid verslechtert. In de rechter kolom van onderstaande tabel is te zien dat ruim 45% van de respondenten wel geneigd is te verhuizen, als de gezondheid verslechterd is. Bijna 30% van de respondenten is neutraal. Binnen deze groep kan een groot deel eveneens verhuisgeneigd zijn.

Tabel 4.1.2. VG i.g.v. verslechtering van de gezondheid per leeftijdscategorie, in percentages (n=433)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Geneigdheid gezondheid	1 helemaal niet geneigd	8,0%	15,7%	24,5%	16,9%
	2 niet zo geneigd	11,6%	6,6%	4,5%	7,2%
	3 neutraal	29,5%	30,1%	29,7%	29,8%
	4 een beetje geneigd	28,6%	28,3%	20,0%	25,4%
	5 zeer sterk geneigd	22,3%	19,3%	21,3%	20,8%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

4.1.3. Verhuisgeneigdheid in geval van behoefte aan zorg

In tabel 4.1.3. is te zien dat men eveneens meer verhuisgeneigd wordt, als de behoefte aan zorg toeneemt. Ruim 40% geeft in dit geval aan verhuisgeneigd te zijn. Ruim een kwart van de respondenten geeft aan niet verhuisgeneigd te zijn, wanneer de behoefte aan zorg toeneemt. Ook in deze situatie antwoordt een groot deel, namelijk ruim 32%, neutraal.

Tabel 4.1.3. VG i.g.v. toegenomen behoefte aan zorg per leeftijdscategorie, in percentages (n=434)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Geneigdheid zorg	1 helemaal niet geneigd	8,0%	14,5%	20,5%	15,0%
	2 niet zo geneigd	12,5%	11,4%	7,7%	10,4%
	3 neutraal	28,6%	32,5%	34,0%	32,0%
	4 een beetje geneigd	30,4%	21,7%	16,7%	22,1%
	5 zeer sterk geneigd	20,5%	19,9%	21,2%	20,5%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

4.1.4. Verhuisgeneigdheid meerpersoonshuishoudens in geval van overlijden partner

Voor de onderstaande tabel is alleen de data van huishoudens met 2 of meer personen gebruikt om vertekening van de resultaten te voorkomen. Respondenten die deel uitmaken van een 1-persoonshuishouden kunnen deze vraag niet beantwoorden. In de tabel is te zien dat bijna de helft van de respondenten niet tot helemaal niet verhuisgeneigd is in geval van overlijden van een partner. Daarnaast is te zien dat een groot deel neutraal antwoordt. De kans is groot dat de respondenten deze vraag als ongepast ervaren.

Tabel 4.1.4. VG huishoudens >1, i.g.v. overlijden partner per leeftijdscategorie, in perc. (n=238)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Geneigdheid overlijden	1 helemaal niet geneigd	44,4%	34,3%	41,8%	39,1%
	2 niet zo geneigd	7,9%	13,0%	4,5%	9,2%
	3 neutraal	20,6%	33,3%	28,4%	28,6%
	4 een beetje geneigd	9,5%	11,1%	10,4%	10,5%
	5 zeer sterk geneigd	17,5%	8,3%	14,9%	12,6%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

4.1.5. Verhuisgeneigdheid in geval van veranderingen in de woonomgeving

Opmerkelijk is de onderstaande tabel. Ruim de helft van de respondenten geeft aan niet verhuisgeneigd te zijn als er veranderingen in de woonomgeving plaatsvinden. Bijna 14% van de respondenten is in dit geval wel verhuisgeneigd. Ruim één derde van de respondenten heeft neutraal op de vraag geantwoord.

Tabel 4.1.5. VG i.g.v. veranderingen woonomgeving per leeftijdscategorie, in percentages (n= 419)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Verhuisgeneigd veranderingen omgeving	1 helemaal niet geneigd	23,4%	34,6%	51,4%	37,5%
	2 niet zo geneigd	18,0%	13,0%	11,0%	13,6%
	3 neutraal	42,3%	38,9%	25,3%	35,1%
	4 een beetje geneigd	9,0%	4,9%	6,8%	6,7%
	5 zeer sterk geneigd	7,2%	8,6%	5,5%	7,2%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Uit tabel/figuur 4.1.1. t/m 4.1.5. blijkt het volgende:

- Bijna 75 % van de respondenten is helemaal niet tot niet zo verhuiscgeneigd.
- Ruim 45% van de respondenten geeft aan redelijk tot zeer verhuiscgeneigd te zijn, in geval van verslechtering van de gezondheid
- Ruim 42% van de respondenten is geneigd te verhuizen, als de behoefte aan zorg toeneemt.
- Bijna 40% van de respondenten die deel uitmaken van een meerpersoonshuishouden, is helemaal niet verhuiscgeneigd in geval van het overlijden van een partner. Een groot deel van de respondenten, bijna 30%, antwoordt neutraal.
- Bij veranderingen in de woonomgeving is een meerderheid (51%) van de respondenten niet geneigd te verhuizen.

4.1.6. Verhuiscgeneigdheid en woonperceptie

Voor het vergelijken van de woonperceptie zijn de respondenten onderverdeeld in een niet-verhuiscgeneigde groep (antwoord 1, 2 & 3 van 5) en een verhuiscgeneigde groep (antwoord 4 & 5 van 5). Na deze splitsing is voor 10 items de gemiddelde score uitgerekend, voor beide groepen.

Uit de tabel kan opgemaakt worden dat de scores tussen de groepen gemiddeld ongeveer een halve punt verschillen. Dit betekent dat de niet-verhuiscgeneigde groep gemiddeld ongeveer een halve punt hoger scoort. In andere woorden is de woonperceptie van de niet-verhuiscgeneigde groep gemiddeld ongeveer een halve punt positiever op een schaal van 1 t/m 5.

De perceptie over obstakels in de woning en gehechtheid aan de woning zorgt voor meer uiteenlopende resultaten, namelijk ongeveer één punt verschil tussen beide groepen.

Tabel 4.1.6. Woonperceptie wel en niet verhuiscgeneigden

Schaal 1-5	Gemiddelde	N	Gemiddelde	N
	Verhuiscgeneigde respondenten		Niet verhuiscgeneigde respondenten	
1. Tevredenheid met de woning	3,42	52	3,94	377
2. Tevredenheid met de woonomgeving	3,42	52	3,95	379
3. Zorgen om obstakels in woning	3,36	50	2,30	377
4. Gevoel van veiligheid	3,69	52	4,05	382
5. Gehechtheid aan de woning	3,02	52	4,05	381
6. Gehechtheid aan de woonomgeving	3,60	52	4,15	382
7. Mogelijkheid om hulp in te schakelen	3,23	52	3,83	378
8. Zelfredzaamheid	3,83	52	4,17	378
9. Ervaren gezondheid	3,29	52	3,57	381
10. Sociale contacten	3,48	52	3,75	381

Bron: Onderzoek naar de verhuiscgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

4.2. Factoranalyse

Een factoranalyse wordt gebruikt om na te gaan of er sprake is van een aantal ‘achterliggende’ factoren waarmee correlaties tussen variabelen verklaard kunnen worden (Allen & Bennet, 2010).

Er zijn verschillende motieven voor het uitvoeren van een factoranalyse. Er kan gezocht worden naar ‘verklarende theoretische constructen’, of veronderstellingen over theoretische constructen kunnen getoetst worden. Een ander motief is meer pragmatisch: nagaan of variabelen samengevoegd kunnen worden tot een aantal factoren. Hierbij gaat het voornamelijk om datareductie.

In dit onderzoek is het doel van de factoranalyse zowel het reduceren van data als het identificeren van onderlinge relaties tussen variabelen. Er wordt door middel van een factoranalyse onderzocht of de 13 items, waarvan verwacht wordt dat ze vier factoren (woontevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude) vertegenwoordigen, daadwerkelijk de vier factoren vertegenwoordigen. Als blijkt dat de verwachting klopt, wordt in het vervolg van dit onderzoek gebruik gemaakt van de vier factoren en is daarmee ook het doel ‘datareductie’ behaald.

Voorafgaand aan de factoranalyse moet aan een aantal veronderstellingen worden voldaan. Het is belangrijk dat de respondenten onafhankelijk zijn van elkaar en slechts één maal aan het onderzoek hebben geparticipeerd. Daarnaast is het van belang dat het aantal respondenten voldoende is ($n > 100$). Ook is het van belang dat de variabelen bij benadering normaal verdeeld zijn, en de relatie tussen de variabelen dient ongeveer lineair te zijn. Tot slot is het van belang dat de waardes van één variabele niet volledig zijn af te leiden uit de waardes van één of meer andere variabelen (Allen & Bennet, 2010).

Tabel 4.2. geeft het resultaat weer van de factoranalyse, die is uitgevoerd om de onderliggende structuur van de 13 items te achterhalen. Voorafgaand aan het uitvoeren van de analyse is de verdeling van de variabelen gecontroleerd. Niet alle variabelen zijn perfect normaal verdeeld. Gezien het robuuste karakter van de factoranalyse, worden deze afwijkingen niet als problematisch beschouwd. Er kan geconcludeerd worden dat er vier factoren te onderscheiden zijn. Deze vier factoren verklaren tezamen ongeveer 67% van de variantie in de item data.

Tabel 4.2. Rotated Component Matrix

	Component			
	1	2	3	4
8. Tevredenheid woning				,828
9. Tevredenheid omgeving				,806
10. Tevredenheid voorzieningen		,376		
15. Gehecht woning			,712	
16. Gehecht omgeving			,868	
17. Hulp		,516		
18. Zelfredzaamheid		,809		
19. Gezondheid		,786		

20. Familie/Vrienden		,704		
27. Gedacht verhuizen	,796			
29. Houding nieuw huis	,786			
35. Gen. Alternatief	,877			
36. Gen. betere woning	,876			
Variantie (%)	23,430	17,340	13,141	13,075

Bron: Onderzoek naar de verhuiscapaciteit van 55-plussers Wetland Wonen Groep, 2012

Gemakshalve worden in het vervolg van dit onderzoek de nummers die aan de factoren zijn toegekend omgedraaid. Hierdoor vallen item 8 en 9 onder factor 1, item 15 en 16 onder factor 2 et cetera. De gehele factoranalyse is toegevoegd als bijlage 6.

4.2. Correlatieanalyse

In de voorgaande paragraaf is vastgesteld dat er 4 factoren te onderscheiden zijn. Deze factoren worden gebruikt in de analyse die centraal staat in deze paragraaf, namelijk Spearman's correlatieanalyse (r_s). Het doel van Spearman's correlatieanalyse is om vast te stellen hoe sterk de samenhang is tussen ordinale variabelen. In relatie tot dit onderzoek is het doel om vast te stellen hoe sterk de samenhang is tussen de 4 factoren en verhuiscapaciteit.

Voor het uitvoeren van deze analyse worden de 4 factoren opnieuw samengesteld. De itemscores worden opgeteld en opnieuw gecodeerd, waardoor er per factor opnieuw een 5-puntsschaal ontstaat op ordinaal meetniveau. Op deze manier kan de statistische analyse uitgevoerd worden met de 4 factoren en de variabele 'verhuiscapaciteit', omdat alle variabelen op dezelfde schaal 1 tot 5 schaal gemeten worden. De factoren vormen de onafhankelijke variabelen, de (algehele) verhuiscapaciteit vormt de afhankelijke variabele.

Voorafgaand aan de correlatieanalyse moet aan een tweetal veronderstellingen worden voldaan. Het is belangrijk dat de respondenten onafhankelijk zijn van elkaar en slechts één maal aan het onderzoek hebben geparticipeerd. Daarnaast is het van belang dat de data zijn gemeten op ten minste ordinaal niveau. Aan beide veronderstellingen wordt in dit onderzoek voldaan.

De correlatieanalyse resulteert in een correlatiecoëfficiënt per variabele, deze coëfficiënt kan variëren van -1 tot 1. Een correlatie van 0 betekent dat er geen verband is. Een positieve correlatie betekent dat een hoge waarde op de onafhankelijke variabele samengaat met hoge waarde op de afhankelijke variabele. Een negatieve correlatie betekent dat lage waarden op de onafhankelijke variabele samengaat met een lage waarde op de afhankelijke variabele. De algemene regel is, hoe verder de correlatie van 0 afwijkt, hoe sterker de samenhang is. In onderstaande matrix worden de correlatiecoëfficiënten van de variabelen weergegeven.

Tabel 4.2.1. Correlatiematrix

		Verhuis geneigd	Tevredenheid	Gehechtheid	Individueel welbevinden	Verhuis attitude
Verhuis geneigdheid	rs	1,000	-,303**	-,320**	-,222**	,716**
	Sig. (p)		,000	,000	,000	,000
	N	435	428	433	425	403
Tevredenheid	rs	-,303**	1,000	,431**	,300**	-,269**
	Sig. (p)	,000		,000	,000	,000
	N	428	440	439	430	398
Gehechtheid	rs	-,320**	,431**	1,000	,279**	-,320**
	Sig. (p)	,000	,000		,000	,000
	N	433	439	446	436	402
Individueel welbevinden	rs	-,222**	,300**	,279**	1,000	-,219**
	Sig. (p)	,000	,000	,000		,000
	N	425	430	436	437	395
Verhuis attitude	rs	,716**	-,269**	-,320**	-,219**	1,000
	Sig. (p)	,000	,000	,000	,000	
	N	403	398	402	395	403

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Bron: Onderzoek naar de verhuisceneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen Groep, 2012

In de matrix is te zien dat alleen de factor verhuisceneigdheid een sterke positieve correlatie vertoont met verhuisceneigdheid, $r_s = 0,72$, $p < 0,01$, 2-zijdig, $N = 403$. De factor individueel welbevinden heeft een zeer zwakke negatieve correlatie met verhuisceneigdheid, $r_s = -0,22$, $p < 0,01$, 2-zijdig, $N = 425$. De factor gehechtheid heeft een zwakke negatieve correlatie met verhuisceneigdheid, $r_s = -0,32$, $p < 0,01$, 2-zijdig, $N = 433$. Tot slot, de factor tevredenheid heeft een zwakke negatieve correlatie met verhuisceneigdheid, $r_s = -0,30$, $p < 0,01$, 2-zijdig, $N = 428$.

Naast de groene kolom, waarin de samenhang tussen de 4 factoren en de verhuisceneigdheid wordt weergegeven, is in de overgebleven witte kolommen de samenhang tussen de onafhankelijke variabelen te zien. Gehechtheid en woontevredenheid vertonen een matige samenhang, de rest is zeer zwak tot zwak.

Naar aanleiding van de bovenstaande matrix kan geconcludeerd worden dat er alleen tussen de onafhankelijke variabele verhuisceneigdheid en afhankelijke variabele verhuisceneigdheid een sterke samenhang bestaat. De overige factoren hangen in zeer zwakke tot zwakke mate samen met verhuisceneigdheid.

Onder de correlatiecoëfficiënten is de statistische significantie van de correlaties vermeld. Het testen van de significantie houdt in dat er hypothesen getest worden. Hierbij staat centraal of er wel of geen correlatie bestaat binnen de populatie. De correlatie van de onderzochte populatie kan te

wijten zijn aan het toeval. Anderzijds kan er daadwerkelijk sprake zijn van een correlatie (Allen & Bennet, 2010). De nulhypothese beweert dat er geen correlatie is tussen de variabelen van de populatie. In symbolen ziet deze hypothese er als volgt uit: $H_0 = \rho_s = 0$.

De alternatieve hypothese voorspelt dat er een correlatie bestaat tussen de variabelen van de populatie, wat vermeld kan worden in symbolen als: $H_0 = \rho_s \neq 0$.

Of de correlatie significant is, en de nulhypothese verworpen kan worden, wordt bepaald aan de hand van het significantieniveau (p). De grens wordt bepaald door het alpha niveau. In dit onderzoek is het alpha niveau 0,01 (1%). Met een alpha niveau van 0,01 wordt 1% van de meest onwaarschijnlijke scores, gescheiden van de 99% meest waarschijnlijke scores. De meest extreme scores maken de kritische grens uit. De kritische grens wordt aangeduid door scores die heel onwaarschijnlijk zijn om voor te komen, als er geen samenhang (correlatie) is. Als een score in deze regio valt wordt de nulhypothese verworpen, en is er dus wel sprake van een significante samenhang tussen variabelen (Gravetter & Wallnau, 2009).

Volgens de statistische analyse zijn alle correlaties significant. Dat wil zeggen dat de correlaties niet te wijten zijn aan het toeval, maar daadwerkelijk bestaan.

4.3. Ordinale regressieanalyse

In deze paragraaf worden de resultaten van de ordinale regressieanalyses weergegeven. Er wordt aan de hand van de resultaten bepaald of de onafhankelijke variabelen de afhankelijke variabele, namelijk verhuisgeneigdheid, kunnen voorspellen. Een regressieanalyse veronderstelt een causaal verband. Er wordt in het geval van dit onderzoek verwacht dat een lage score op één van de factoren resulteert in een hoge score op verhuisgeneigdheid. Het doel van deze regressie is dan ook het voorspellen van de mate van verhuisgeneigdheid aan de hand van de 4 factoren.

Voor de regressieanalyse worden drie typen variabelen gebruikt. De 4 factoren (tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude) vormen de onafhankelijke variabelen, de verhuisgeneigdheid vormt de afhankelijke variabele, tot slot vormen leeftijd en geslacht de controlevariabelen. De onafhankelijke e, afhankelijke en controlevariabele leeftijd worden gemeten op ordinaal niveau. De controlevariabele geslacht wordt gemeten op nominaal niveau. De onafhankelijke variabelen, de 4 factoren, zijn ontstaan uit een samenstelling van items (paragraaf 4.2.).

Voorafgaand aan de factoranalyse worden een aantal veronderstellingen van belang geacht. Om een regressieanalyse uit te kunnen voeren is het noodzakelijk dat er tenminste 100 respondenten zijn. Ook wordt verondersteld dat de variabelen bij benadering normaal verdeeld zijn (Allen & Bennet, 2010). Ondanks dat aan de laatste veronderstelling niet kan worden voldaan wordt de regressie uitgevoerd.

In onderstaand tabel wordt de uitkomst van de ordinale regressieanalyse weergegeven. De tabel vertegenwoordigt de geschatte waarde van B, de standaard error, significantie en grenswaardes.

Tabel 4.3.1. Ordinale regressie 'verhuisceneidheid'

	Estimate (B)	Std. Error	Sig. (p)	95% Confidence Interval	
				Lower Bound	Upper Bound
<i>Controlevariabele</i>					
1. Leeftijd	,506	,171	,003	,170	,841
2. Geslacht	-,166	,255	,513	-,665	,332
<i>Onafhankelijke factor 1</i>					
1. Woontevredenheid = 1	,294	2,036	,885	-3,697	4,285
1. Woontevredenheid = 2	-,749	,768	,329	-2,254	,756
1. Woontevredenheid = 3	,713	,401	,076	-,073	1,499
1. Woontevredenheid = 4	,162	,353	,647	-,529	,853
1. Woontevredenheid = 5	0	.	.	.	.
<i>Onafhankelijke factor 2</i>					
2. Gehechtheid = 1	1,573	,849	,064	-,092	3,238
2. Gehechtheid = 2	1,292	,965	,181	-,599	3,184
2. Gehechtheid = 3	,754	,372	,042	,026	1,483
2. Gehechtheid = 4	,254	,321	,429	-,375	,883
2. Gehechtheid = 5	0	.	.	.	.
<i>Onafhankelijke factor 3</i>					
3. Individueel welbevinden = 1	-1,114	,000	.	-1,114	-1,114
3. Individueel welbevinden = 2	,890	,747	,234	-,575	2,355
3. Individueel welbevinden = 3	,572	,362	,114	-,138	1,282
3. Individueel welbevinden = 4	,321	,308	,297	-,282	,924
3. Individueel welbevinden = 5	0	.	.	.	.
<i>Onafhankelijke factor 4</i>					
4. Verhuiscattitude = 1	-24,401	2470,792	,992	-4867,063	4818,262
4. Verhuiscattitude = 2	-6,180	,547	,000	-7,252	-5,108
4. Verhuiscattitude = 3	-4,203	,477	,000	-5,139	-3,267
4. Verhuiscattitude = 4	-2,740	,466	,000	-3,652	-1,827
4. Verhuiscattitude = 5	0	.	.	.	.

Significant als $p < 0,05$

Bron: Onderzoek naar de verhuisceneidheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Uit tabel 4.3.1. blijkt dat naarmate de respondenten jonger zijn, de kans op verhuisceneidheid significant toeneemt ($p < 0,05$). Het geslacht van de respondent heeft geen significant effect op de mate van verhuisceneidheid.

De invloed van de woontevredenheid op de mate van verhuisceneidheid is niet significant ($p > 0,05$). De coëfficiënten geven geen eenduidige richting aan. Er kan niet gesteld worden dat een lage score voor tevredenheid een hoge of lage mate van verhuisceneidheid tot gevolg heeft.

De invloed van gehechtheid op de mate van verhuisceneidheid geeft in het geval van een neutrale score een significant resultaat ($p < 0,05$). Daarnaast laten de coëfficiënten zien dat naarmate de respondenten minder gehecht zijn (score 1 & 2), de verhuisceneidheid toeneemt.

De verdeling van coëfficiënten van de variabele individueel welbevinden kunnen niet geïnterpreteerd worden. Ook deze coëfficiënten geven geen eenduidige richting aan. De resultaten zijn niet significant ($p > 0,05$).

De scores 2, 3 en 4 op de variabele verhuisceneidheid hebben wel invloed op de mate van verhuisceneidheid, de verbanden zijn negatief en zijn tevens significant ($p < 0,05$). Deze negatieve resultaten betekenen dat een lage score op de variabele ‘verhuiscattitude’ een lage verhuisceneidheid tot gevolg heeft.

De resultaten van de ordinale regressieanalyse zijn beperkt. Er kunnen geen voorspellingen gedaan worden over de mate van verhuisceneidheid aan de hand van de factoren. Dit betekent dat de tweede hypothese verworpen kan worden. De verwachting dat de factoren tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuiscattitude invloed hebben op de verhuisceneidheid komt niet overeen met de resultaten van de regressieanalyse.

5. Conclusie

In dit onderzoek is de verhuisceneidheid, van 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen, in kaart gebracht. Daarnaast is er door middel van statistische toetsen nagegaan of er een samenhang dan wel verband bestaat tussen de vier factoren en verhuisceneidheid. In dit hoofdstuk worden stapsgewijs de conclusies die voortkomen uit de bevindingen gepresenteerd. Hiervoor wordt dezelfde volgorde aangehouden als de resultatensectie.

5.1. Terugkoppeling resultaten verhuisceneidheid

De 55-plussers die een woning huren van Wetland Wonen, zijn over het algemeen beperkt verhuisceneid. In het geval van verslechtering van de gezondheid en een toegenomen behoefte aan zorg neemt de verhuisceneidheid van 55-plussers toe. Dus als zich een bepaalde situatie voordoet dan verandert de mate van verhuisceneidheid.

Hypothese 1 kan naar aanleiding van deze onderzoeksresultaten dus deels bevestigd worden. De hypothese luidt: *‘Er wordt verwacht dat ouderen weinig verhuisceneid zijn, omdat uit de literatuur naar voren is gekomen dat ouderen het liefst zo lang mogelijk in de huidige woning willen blijven wonen. Naar verwachting kan de mate van verhuisceneidheid toenemen als de volgende omstandigheden zich voordoen: toegenomen behoefte aan zorg, verslechtering van de gezondheid, het overlijden van een partner en veranderingen in de woonomgeving. Door de nieuwe omstandigheid kan er een discrepantie ontstaan tussen de huidige en gewenste woonsituatie, waardoor de verhuisceneidheid toe zou kunnen nemen. Een nieuwe woonsituatie zou namelijk de discrepantie kunnen verkleinen dan wel wegnemen’.*

5.2. Terugkoppeling resultaten factoranalyse, correlatieanalyse en ordinale regressieanalyse

Om de onderliggende structuur van 12 items te onderzoeken is een factoranalyse uitgevoerd. Deze analyse heeft aangetoond dat er vier onderliggende factoren worden gemeten door 12 items. In totaal verklaren deze factoren 67% van de variatie in de data. De factoren hebben de basis gevormd voor het vervolg van de statistische analyse.

De correlatieanalyse is uitgevoerd om erachter te komen of de vier factoren (tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuiscattitude) samenhangen met de variabele verhuisceneidheid. Uit deze analyse is gebleken dat alleen de verhuiscattitude en verhuisceneidheid matig tot sterk correleren. De overige variabelen correleren zeer zwak tot zwak met elkaar. De correlaties die zijn aangetoond zijn echter wel significant, en dus niet toe te schrijven aan toeval.

De ordinale regressieanalyse is uitgevoerd om te bepalen of er een statistisch verband is tussen de 4 onafhankelijke factoren en de afhankelijke variabele ‘verhuisceneidheid’. Een regressieanalyse veronderstelt een causaal verband, er wordt dus verondersteld dat een bepaalde score op één van de factoren leidt tot een bepaalde score op verhuisceneidheid. De uitkomst van de regressieanalyse laat zien dat er slechts enkele significante resultaten zijn behaald. Er kan dus niet aangenomen worden dat

er een verband is tussen de 4 factoren en verhuisgeneigdheid en dus kan er niet aangenomen worden dat de factoren de mate van verhuisgeneigdheid kunnen voorspellen.

Naar aanleiding van bovenstaande onderzoeksresultaten kan hypothese 2 verworpen worden. Hypothese 2 luidt: *‘Er wordt verwacht dat de factoren tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude invloed hebben op verhuisgeneigdheid van de 55-plussers. Uit de literatuur komt naar voren dat de beoordeling van bovenstaande factoren bepalend is voor de mate van verhuisgeneigdheid. In het verhuisproces worden deze factoren in overweging genomen en zijn bepalend voor het verloop en de uitkomst van het verhuisproces. Een negatieve woontevredenheid heeft naar verwachting een hoge verhuisgeneigdheid tot gevolg, evenals een negatieve beoordeling van plaatsgehechtheid en individueel welbevinden. Daarentegen heeft een negatieve verhuisattitude een lage verhuisgeneigdheid tot gevolg’.*

5.3. Terugkoppeling theorie en empirie

In dit onderzoek heeft het theoretisch kader als leidraad gefungeerd. De theorieën die aan bod zijn gekomen hebben de basis gevormd voor de hypothesen, die vervolgens getest zijn.

Uit de theorie zijn verschillende benaderingen op verhuisgedrag naar voren gekomen. Zo geeft Rossi (1955) aan dat men verschillende levensfasen doorloopt die verband houden met woningbehoefte. Waar Rossi (1955) verhuisgedrag verklaart door middel van de levenscyclustheorie, benadert Sjaadstad (1962) verhuisgedrag van mensen vanuit de rationele-keuzetheorie. Wolpert (1965) besteedt in zijn theorie, in tegenstelling tot voorgaande auteurs, aandacht aan de drempel die men doet beslissen te verhuizen. Men overweegt pas te verhuizen als een drempel van ontevredenheid met de huidige woonsituatie is overschreden. Zowel veranderingen in het huishouden als veranderingen in de woonomgeving kunnen aanleiding geven tot ontevredenheid, wat vervolgens tot verhuisgeneigdheid kan leiden (Brown & Moore, 1970). Een kanttekening bij deze theorie is dat lang niet iedereen die wil verhuizen, ontevreden is over de woonsituatie. Wolpert (1965) voegt hier het *‘stress-threshold model’* aan toe, als aanleiding tot verhuizen. Stress wordt in deze context beschreven als een impuls die een balans verstoort in de woonomgeving. Op welk punt deze impuls een balans verstoort, wat leidt tot verhuizing, kan moeilijk concreet gemaakt worden. Het gaat om een subjectieve drempel die bestaat uit een afgewogen compositie van een reeks maatstaven die voor ieder persoon anders is (Wolpert, 1965). Fokkema, Gierveld & Nijkamp (1996) voegen hieraan het onderscheid tussen interne en externe stressfactoren nog aan toe.

De hiervoor genoemde theoretici zijn niet alleen de grondleggers geweest van theorieën over verhuisgedrag, maar ook van dit onderzoek. Vanuit de literatuur zijn de factoren samengesteld die een belangrijke rol hebben gespeeld in dit onderzoek. De werking van de factoren is na statistische analyse ondergeschikt gebleken, desalniettemin hebben de factoren ervoor gezorgd dat er veel informatie over de 55-plussers naar voren is gekomen. De tendens van inconsistentie in verhuisgedrag van mensen, is zowel uit de literatuur als uit het onderzoek naar voren gekomen. Hieruit blijkt, dat een groot deel van

de onderzoeksresultaten aansluit bij wat er in het theoretisch kader is weergegeven. Zo wordt aangehaald dat de subjectieve impuls die leidt tot stress, waarna men overgaat tot een verhuizing, moeilijk concreet te maken is. Daarnaast worden door de theoretici steeds kanttekeningen geplaatst bij de theorieën. De situaties waarin men kan verkeren wordt door iedereen anders ervaren. Met andere woorden, aan de hand van factoren die zijn gedestilleerd uit de theorie het verhuisgedrag van mensen verklaren en voorspellen, is een ingewikkelde opgave.

5.4. Conclusie

Oud worden in de huidige woning, dat is waar de 55-plussers de voorkeur aan geven. Het merendeel van de 55-plussers is niet verhuigeneigd. De factoren tevredenheid, gehechtheid, individueel welbevinden en verhuisattitude hebben geen verband met de mate van verhuigeneigdheid.

De onderzoeksresultaten zijn zeer uiteenlopend en deels zelfs tegenstrijdig te noemen. Een deel van de 55-plussers geeft bijvoorbeeld aan ontevreden te zijn over zowel de woning als woonomgeving, maar is niet verhuigeneigd. Zoals voorgaand voorbeeld aantoont, komen de verwachtingen die voorafgaand aan het onderzoek zijn geformuleerd niet overeen met de werkelijkheid. Er kan aan de hand van de factoren geen uitspraak gedaan worden over de mate van verhuigeneigdheid.

Het *human capital concept* van Sjaadstad (1962) stelt centraal dat een verhuizing een investering in een persoon is. Het is een activiteit die gepaard gaat met inspanning en kosten, in ruil daarvoor ontvangt men baten in de toekomst. Kosten zijn in deze context niet alleen financiële kosten, maar ook bijvoorbeeld tijd, energie, spanning, onzekerheid en verlies van sociale contacten. Men gaat volgens dit concept over tot een verhuizing als dit aanzienlijke voordelen oplevert. Als er vanuit gegaan wordt dat men een afweging maakt tussen kosten en baten, als het gaat om een verhuizing, dan lijkt het er op dat de 55-plussers deze afweging niet goed kunnen maken ofwel niet goed kunnen overzien.

Zoals het er nu uitziet, verhuist men vaak uit noodzaak, in plaats van uit een behoefte of wens. Het lijkt er op dat de 55-plussers niet vooraf rekening houden met wat er in de toekomst kan veranderen. Als men dit wel zou doen, dus als men zou anticiperen, kan er stap voor stap naar een verhuizing toegewerkt worden en zal de drempel, die men doet beslissen wel of niet te verhuizen, lager zijn. Daarnaast zou men in de toekomst onder betere omstandigheden, maar wel in eigen woning, oud kunnen worden.

6. Aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek is Wetland Wonen inzicht bieden in het verhuisgedrag van 55-plussers. Meer inzicht in de onderzochte doelgroep leidt tot de mogelijkheid om doelgericht in te spelen op de behoeftes en wensen van de 55-plussers waardoor een volgende stap in de wooncarrière niet voortkomt uit noodzaak maar uit een wens. Daarnaast is beoogd dat meer kennis over verhuisgedrag, Wetland Wonen de mogelijkheid geeft om een oplossing te zoeken voor de beperkte doorstroom onder gezinshuurwoningen door 55-plussers en de grote hoeveelheid ouderenwoningen die niet door de juiste doelgroep bewoond wordt.

In voorgaand hoofdstuk is geconcludeerd dat de 55-plussers over het algemeen weinig verhuisgeneigd zijn, dit komt naar verwachting doordat ouderen de implicaties van het ouder worden niet goed genoeg kunnen overzien. Daarnaast is geconcludeerd dat zowel de woontevredenheid als de gehechtheid, het individueel welbevinden en de verhuisattitude niet de mate van verhuisgeneigdheid van 55-plussers kunnen verklaren.

Het verworven inzicht in het verhuisgedrag van 55-plussers wordt, in lijn met de doelstelling van dit onderzoek: ‘Wetland Wonen een handvat bieden’, in het vervolg van dit hoofdstuk omgezet in twee concrete adviezen aan Wetland Wonen.

6.1. Aanbeveling 1 – informatieverstrekking omtrent ouder worden

Voor Wetland is ‘wonen’ meer dan mensen een kwalitatief goede en betaalbare woning bieden. Bij Wetland Wonen staat ook het welbevinden van huurders hoog in het vaandel. Hierbij gaat het naar eigen zeggen vooral om zekerheid, zeggenschap, comfort en gemak. Voor alle huurders wordt geprobeerd een passende oplossing te vinden. Bij iedere levensfase horen andere woonwensen. Wetland Wonen heeft haar woningbezit opgesplitst in drie verschillende woonlabels: fijn huren, fijn kopen en fijn kiezen. In navolging van deze woonlabels is de eerste aanbeveling het opzetten van het programma ‘fijn de toekomst in’.

Ouderen komen vaak (op den duur) in een situatie terecht van minder goede fysieke en/of mentale gesteldheid. Het is niet voor alle ouderen vanzelfsprekend dat zij een beroep kunnen doen op familieleden, vrienden, kennissen of burens. Voor deze ouderen, en ouderen die om welke reden dan ook een behoefte aan meer begeleiding ervaren, is een op ouderen afgestemd programma van belang. Het doel van het programma ‘fijn de toekomst in’ is 55-plussers informeren en adviseren over het ouder worden in het licht van wonen. Wetland Wonen kan niet fungeren als maatschappelijk werker of zorgverlener maar kan de stap richting meer zorg en begeleiding wel gemakkelijker maken voor deze doelgroep. Naar aanleiding van het onderzoek is geconcludeerd dat de 55-plussers vaak niet voldoende in kunnen schatten welke ongemakken het ouder worden met zich mee kan brengen. Zoals bijvoorbeeld het wonen in een niet senior-geschikte woning, waarbij drempels en trappen een belemmering van de mobiliteit kunnen vormen. Door 55-plussers op een open maar informatieve manier inlichtingen te geven over onderwerpen met een strekking van aanpassingen in de woning tot

budgetbeheer, kan een bijdrage geleverd worden aan een zo prettig en vertrouwd mogelijke manier van ouder worden. Een kritiek punt, op dit programma, is de acceptatie van hulp door ouderen. Er kan verwacht worden dat een groot deel van de groep 55-plussers zich nog niet bezig houdt met het ouder worden, terwijl vroegtijdig anticiperen veel voordelen op kan leveren in de toekomst. Hierdoor is het van belang om het programma een open en vrijblijvend karakter te geven. Het zou een optie kunnen zijn om voor iedere leeftijdscategorie een apart programma op te stellen.

Concreet kan het programma vorm krijgen door het opstellen van een uitgebreide informatiefolder, waarna bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten georganiseerd worden.

6.2. Aanbeveling 2 – Aanstelling seniorenmakelaar

Aansluitend op het programma ‘fijn de toekomst in’, is de tweede aanbeveling het aanstellen van een seniorenmakelaar.

Ondanks de ongemakken die senioren ervaren die niet in een geschikte woning wonen, vinden zij het vaak moeilijk om de stap naar een verhuizing te nemen. Ouderen zijn vaak kwetsbaar doordat het aantal sociale contacten, financiële middelen en mobiliteit afnemen. Daarnaast Kost een verhuizing altijd tijd, energie en geld, veel senioren kunnen dit niet meer opbrengen. Er is sprake van een tegenstelling. Senioren wonen vaak in niet geschikte woningen met alle gevolgen van dien. Echter, verhuizen wordt niet snel als de oplossing gezien. De drempel die genomen moet worden om daadwerkelijk over te gaan tot een verhuizing is vaak gevoelsmatig te hoog. Daarnaast weten de senioren vaak niet wat het ouder worden (in de toekomst) met zich meebrengt. Dit is de reden waarom het aanstellen van een seniorenmakelaar voor zowel de senioren als de woningcorporatie veel voordelen op zou kunnen leveren.

Een seniorenmakelaar ontvangt en bezoekt vrijblijvend de senioren uit het werkgebied. De seniorenmakelaar brengt tijdens deze ontmoetingen samen met de senioren in kaart wat de (toekomstige) woonmogelijkheden zijn en hoe deze behaald kunnen worden. Zo kan een seniorenmakelaar de senioren bijvoorbeeld adviseren over de mogelijkheden om in aanmerking te komen voor een woning en welke financiële middelen hierbij nodig zijn. Het doel is om de kwaliteit van leven te optimaliseren. Hierbij wordt gestreefd naar behoud van zelfstandigheid en regie over eigen leven. Ook hierbij komt een belangrijke boodschap weer naar voren: ‘een volgende stap in de wooncarrière van de senioren zou niet een stap moeten zijn die voortkomt uit noodzaak, maar een stap die voortkomt uit een wens’.

7. Literatuurlijst

- Ahn, M., & Hedge, A. (2011). Perceived aspects of home environment and home modifications by older people living in rural areas. *Journal of housing for elderly*, 25, 18-30.
- Allen, P., & Bennett, K. (2010). *Paws statistiscs by SPSS*. UK: Cengage Learning Emea.
- Baarda, D.B., Goede, M., de, & Dijkum, C., van., (2007). *Basisboek statistiek met SPSS*. Utrecht: Noordhoff Uitgevers.
- Boeije, H., Hart, H., 't, Hox, J. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom onderwijs.
- Bree, J., de. (2003). *Verhuisgeneigdheid bij ouderen: Een onderzoek onder huiseigenaren in Eindhoven*. Utrecht: Wetenschapswinkel.
- Boumeester, H.J.F.M. (2004). *Duurdere koopwoningen en wooncarrière: een modelmatige analyse van de vraagontwikkeling aan de bovenkant van de Nederlandse koopwoningmarkt*. Delft: DUP Science.
- Brown, L. A. & Moore, E. G. (1970).The intra-urban migration process: a perspective. *Geografisker Annaler*, 52(b), 1-13.
- Clark, W.A.V., Deurloo, M., & Dieleman, F.M.(2006). Residential mobility and Neighbourhood Outcomes. *Housing studies*, 21(3), 323-342.
- Ennen, E. (2004). *Wonen in gecreëerd erfgoed: belevingen en bindingen in Brandevoort*. Utrecht: NETHUR.
- Fänge, A., & Ivanoff, S.D. (2009). The home is the hub of health in very old age: findings from the enable-age project. *Archives of gerontology and geriatrics*. 48, 340-345.
- Fausset, C.B., Kelly, A.J., Rogers, A.W., & Fisk, A.D. (2011). Challenges to aging in place: understanding home maintenance difficulties. *Journal of housing for elderly*. 25, 125-141.
- Fleury-Bahi, G., M-L., Félonneau & D., Marchand. (2008). Processes of place identification and residential satisfaction. *Environment and Behaviour*. 40, 669-682.
- Fokkema, T., Jong Gierveld, J. de & Nijkamp, P. (1993). *Internal elderly migration: an exploration of the literature*. The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.
- Fokkema, T., Gierveld, J., & Nijkamp, P. (1996). Big cities, big problems: reason for the elderly to move? *Urban studies*, 33, 353-377.
- Gravetter, F.J., & Wallnau, L.B. (2009). *Statistics for the behavioural sciences*. UK: Cengage learning.
- Hoogendoorn, S., Koning, P., de, Opmeer, W., Veldheer, V., & Witte, T. (2006). *Woningcorporaties op vrije voeten: halverwege staat en markt*. Den Haag: Lectoraat en kenniskring Public Governance.
- Hwang, E., Cummings, L., Sixmith, A., & Sixmith, J. (2011).Impacts of home modifications on aging-in-place. *Journal of housing for elderly*, 25, 246-257.
- Iersel, J., van, & Leidelmeijer, K. (2010). *Senioren op de woningmarkt*. Amsterdam: RIGO Research en Advies BV.

Jansen, P., & Schellekes, E. (2008). Geschikt wonen voor senioren: meer bereiken door samenwerking aan de vraag en wensen van senioren. *Compact*, 38, 3-24.

Mulder, C. H. (1996). Housing choice: assumptions and approaches. *Journal of Housing and the Built Environment*, 11(3), 209-232.

Mulder, J. (2011). *Woningmarktrapportage 2010*. Vollenhove: Wetland Wonen Groep.

Pligt, J., van der, & Vries, N.K., de. (1991). *De cognitieve benadering in de sociale psychologie*. Meppel: Boom.

Rossi, P.H. (1955). *Why Families Move: A Study in the Social Psychology of Urban Residential Mobility*. Glencoe: Free Press.

Sjaastad, L. A. (1962). The costs and returns of human migration. *Journal of Political Economy*, 70, 80-93.

Speare, A. (1974). Residential satisfaction as an intervening variable in residential mobility. *Demography*, 11, 173-188.

Tanner, B., Tilse, C., & Jonge, D., de, (2008). Restoring and sustaining home: the impact of home modifications on the meaning of home for older people. *Journal of housing for the elderly*. Volume 22 (3).

Timmerman, M. M. (2011). *Jaarverslag 2010*. Vollenhove: Wetland Wonen Groep.

Uyterlinde, M., Arum, S., van, Sprinkhuizen, A. (2009). *Dorpen onder druk: een verkenning naar de maatschappelijke rol van plattelandscorporaties*. Rotterdam: Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting.

Vegter, M. (2006). *Vergrijzing: Corporaties een zorg?* Gouda: Habiforum.

Windsong, E.A. (2008). There is no place like home: complexities in exploring home and place attachment. *The social science journal*, 47, 205-214.

Wolpert, J. (1965). Behavioral aspects of the decision to migrate. *Paper and Proceedings of the Regional Science Association*, 15, 159-169.

Website

Overzicht woningcorporaties. (z.d.). Verkregen op 11 juni, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/woningcorporaties>.

Bijlage 1. Vragenlijst

Hieronder volgen een aantal algemene vragen

1. Wat is uw Leeftijd?

- 55 tot 64 jaar
- 65 tot 74 jaar
- 75 jaar of ouder

2. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

3. Wat is uw netto maandinkomen van uw huishouden?

- Minder dan €1000,-
- Van €1000,- tot €1500,-
- Van €1500,- tot €2000,-
- Van €2000,- tot €2500,-
- Meer dan €2500,-

4. Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- 1-persoons huishouden
- 2-persoons huishouden
- Meerdere personen

5. Wat is uw woonplaats?

.....

6. In welk type woning woont u op dit moment?

- Woning in rij of hoekwoning
- Levensloopbestendige woning (*badkamer en slaapkamer op begane grond, kleine tuin*)
- Appartement
- Woonzorgcentrum
- Groepswoning voor ouderen

7. Hoe lang woont u in uw huidige woning?

- Minder dan 5 jaar
- 5-10 jaar
- 11-20 jaar
- 21-30 jaar
- Meer dan 30 jaar

Hieronder volgen een aantal vragen over uw woonsituatie

8. Hoe tevreden bent u over uw woning?

Buitengewoon ontevreden   Buitengewoon tevreden

9. Hoe tevreden bent u over uw woonomgeving?

Buitengewoon ontevreden   Buitengewoon tevreden

10. Wat vindt u van de voorzieningen in uw woonomgeving? Denk bijvoorbeeld aan een supermarkt/bank.

Zeer slecht   Zeer goed

11. In hoeverre maakt u zich zorgen over obstakels in uw woning, die in de toekomst een belemmering zouden kunnen worden? Denk bijvoorbeeld aan trappen, drempels.

Helemaal niet   Zeer sterk

12. Zijn er aanpassingen gedaan in uw woning? Denk bijvoorbeeld aan een traplift, steunen.

- Ja, namelijk.....
- Nee

13. Heeft u, met het oog op de toekomst, behoefte aan bepaalde aanpassingen in uw woning? Denk bijvoorbeeld aan een stoellift, slaapkamer op begane grond.

- Ja, namelijk.....
- Nee

14. In welke mate voelt u zich veilig in uw woonomgeving?

Zeer onveilig   Zeer veilig

15. Voelt u zich gehecht aan uw woning?

Helemaal niet gehecht   Zeer gehecht

16. Voelt u zich gehecht aan uw woonplaats en woonomgeving?

Helemaal niet gehecht   Zeer gehecht

17. Ik kan gemakkelijk hulp inschakelen als ik hulp nodig heb.

Helemaal mee oneens   Helemaal mee eens

18. Ik kan mij goed redden als ik alleen thuis ben.

Helemaal mee oneens   Helemaal mee eens

19. Hoe ervaart u over het algemeen uw gezondheid?

Zeer slecht   Zeer goed

20. Ik heb genoeg vrienden en familie in de buurt.

Helemaal mee oneens   Helemaal mee eens

21. In hoeverre ervaart u de volgende activiteiten als een last?

Traplopen

Helemaal niet   Heel erg

Onderhoud tuin

Helemaal niet   Heel erg

Schoonmaken

Helemaal niet   Heel erg

Eten koken

Helemaal niet   Heel erg

Boodschappen doen

Helemaal niet   Heel erg

22. Maakt u gebruik van (professionele) hulp? Denk bijvoorbeeld aan schoonmaakhulp, hulp in tuin, zorg aan huis.

- Ja, meerdere keren per week
- Ja, ongeveer 1 keer per week
- Ja, ongeveer 1 keer per maand
- Nee, maar ik zou wel graag wat meer hulp willen
- Nee, ik heb geen hulp nodig

Hieronder volgen een aantal vragen over uw woonwensen

23. Welke van de volgende diensten vindt u belangrijk om in de buurt te hebben? (1 zeer onbelangrijk, 5 is heel belangrijk)

	1	2	3	4	5
Openbaar vervoer (bushalte)	☐	☐	☐	☐	☐
Winkels	☐	☐	☐	☐	☐
Bank	☐	☐	☐	☐	☐
Huisarts/gezondheidscentrum	☐	☐	☐	☐	☐
Wijkcentrum/ontmoetingscentrum	☐	☐	☐	☐	☐

24. Welke kenmerken omtrent uw woning en woonomgeving vindt u belangrijk? (1 zeer onbelangrijk, 5 is heel belangrijk)

<i>Kenmerken omtrent de woning/woonomgeving</i>	1	2	3	4	5
Een buitenruimte (tuin of balkon)	☐	☐	☐	☐	☐
Een veilige omgeving	☐	☐	☐	☐	☐
Veel leeftijdsgenoten in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Een gemengde buurt (jong en oud)	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale controle	☐	☐	☐	☐	☐
Parkeergelegenheid voor auto/scootmobiel	☐	☐	☐	☐	☐
24-uurs zorg	☐	☐	☐	☐	☐
Groenvoorzieningen in de buurt (park/bos)	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk.....					

25. Kunt u omschrijven welke factoren binnen uw woning u het gevoel van een ‘thuis’ geven? Denk bijvoorbeeld aan uw eigen inrichting en spullen.

.....
.....
.....
.....

26. Kunt u omschrijven welke factoren in uw omgeving u het gevoel van een ‘thuis’ geven? Denk bijvoorbeeld aan een bekende omgeving, goed contact met uw burens.

.....
.....
.....
.....

Hieronder volgen een aantal vragen over uw verhuissplannen

27. Heeft u het afgelopen jaar nagedacht over verhuizen?

Helemaal nooit   Zeer vaak

28. In welke mate bent u geneigd te verhuizen binnen afzienbare tijd?

Helemaal niet geneigd   Zeer sterk geneigd

29. Hoe is uw houding ten opzichte van het betrekken van een nieuw huis?

Zeer negatief   Zeer positief

30. Zijn er behalve uw eigen woning andere woningen waar u wel zou willen wonen?

- Ja, namelijk.....
- Nee

31. Bent u geneigd te verhuizen als uw gezondheid verslechtert?

Helemaal niet geneigd   Zeer sterk geneigd

32. Bent u geneigd te verhuizen als u meer zorg nodig heeft?

Helemaal niet geneigd   Zeer sterk geneigd

33. Bent u geneigd te verhuizen als uw partner komt te overlijden?

Helemaal niet geneigd   Zeer sterk geneigd

34. Bent u geneigd te verhuizen als er veel verandert in uw woonomgeving (bijvoorbeeld sloop/nieuwbouw/nieuwe bewoners)?

Helemaal niet geneigd   Zeer sterk geneigd

35. Bent u bereid te verhuizen als Wetland Wonen u een goed alternatief biedt?

Helemaal niet bereid   Zeer sterk bereid

36. Bent u bereid te verhuizen als u een voor u beter geschikte woning vindt?

Helemaal niet bereid   Zeer sterk bereid

37. Hoeveel bent u bereid te betalen voor een huurwoning naar uw keuze exclusief gas, water & licht?

.....

38. Waar wilt u in de toekomst (als u gaat verhuizen) het liefst wonen?

- In dezelfde wijk als mijn huidige woning
- In hetzelfde dorp/dezelfde stad als mijn huidige woning
- In dezelfde gemeente als mijn huidige woning
- In een andere gemeente/maakt niet uit

39. Ongeacht het antwoord op de vorige vraag, wilt u aankruisen of u wilt verhuizen naar onderstaande kernen?

	niet	wel
Belt-Schutsloot	☐	☐
Blokzijl	☐	☐
Genemuiden	☐	☐
Giethoorn	☐	☐
Hasselt	☐	☐
Sint Jansklooster	☐	☐
Vollenhove	☐	☐
Wanneperveen	☐	☐
Zwartsluis	☐	☐
Anders, namelijk.....		

40. Binnen welke termijn verwacht u te verhuizen (in de toekomst)?

- Binnen nu en 2 jaar (ga door naar vraag 42)
- Tussen 2 en 5 jaar (ga door naar vraag 42)
- Tussen 5 en 10 jaar (ga door naar vraag 42)
- Over meer dan 10 jaar (ga door naar vraag 42)
- Ik ga absoluut niet verhuizen, ook niet in de toekomst (ga door naar vraag 41,44 & 45)

41. Kunt u aangeven waarom u absoluut niet wilt verhuizen?

.....
.....
.....
.....

42. Kunt u aangeven naar welk woningtype uw voorkeur uitgaat?

- Woning in rij
- Levensloopbestendige woning (alles op 1 verdieping)
- Appartement
- Woonzorgcentrum
- Groepswoning voor ouderen
- Aanleunwoning
- Anders, namelijk .....

43. Waar gaat uw voorkeur naar uit?

- Een huurwoning
- Een koopwoning

44. Heeft u wel eens eerder op het punt gestaan om te verhuizen, terwijl dit uiteindelijk niet door is gegaan?

- Ja (ga naar vraag 45)
- Nee (einde vragenlijst)

45. Kunt u ons vertellen waarom deze verhuizing uiteindelijk niet door ging? Welke obstakels bent u tegengekomen? Welke afwegingen heeft u gemaakt?

.....

.....

.....

.....

.....

Wij stellen uw mening zeer op prijs, heeft u nog toevoegingen of opmerkingen over bovenstaande vragen?

.....

.....

.....

.....

.....

Bedankt voor uw medewerking!

Zou u zo vriendelijk willen zijn de gehele vragenlijst terug te sturen in de bijgevoegde antwoordenvelop voor vrijdag 27 april 2012 . Bij voorbaat dank.

Bijlage 2. Begeleidende brief

Naam

Adres

Postcode -

Datum: 13 april 2012

Betreft: Enquête woonwensen

Geachte heer/mevrouw,

Wetland Wonen wil haar aanbod graag zo goed mogelijk afstemmen op de woonwensen van haar (toekomstige) huurders. Om hier een zo goed mogelijk beeld van te krijgen, vragen wij uw medewerking. De bijgesloten vragenlijst is opgesteld om uw woon- en verhuiscriteria in kaart te brengen. Wij verzoeken u de vragenlijst in te vullen en deze met behulp van de antwoordenvolp terug te sturen **voor vrijdag 27 april 2012**.

De vragenlijst is anoniem en zal alleen gebruikt worden voor onderzoek binnen Wetland Wonen. De vragenlijst bestaat uit 4 korte onderdelen met in totaal 45 vragen. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 tot 15 minuten. Het is hierbij van belang dat één iemand uit uw huishouden, met de leeftijd van 55 jaar of ouder, de vragenlijst invult.

Heeft u vragen over het onderzoek of over de vragenlijst? Neemt u dan telefonisch contact met ons op. Wij zijn van maandag tot en met vrijdag tijdens kantooruren bereikbaar op het volgende telefoonnummer: 0527-249710.

Wij stellen uw medewerking zeer op prijs. Hiervoor alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,
Wetland Wonen
Afdeling Klant en Markt

Bijlage 3. Codeerschema

Nr	Variabele	Vraag	Antwoordcode
1	LFT	Leeftijd	1=55-64 jaar / 2=65-74 jaar / 3=75 +
2	GESL	Geslacht	1=man / 2=vrouw
3	INK	Netto maandinkomen huishouden	In euro's
4	HHS	Huishoud samenstelling	1=1-persoonshuishouden / 2=2-persoonshuishouden / 3=meerdere personen
5	WP	Woonplaats	1=Belt-Schutsloot / 2=Blokzijl / 3=Genemuiden / 4=Giethoorn / 5=Hasselt / 6=Sint Jansklooster / 7=Vollenhove / 8=Waneperveen
6	TYPEW	Type huidige woning	1=woning in rij / 2=levensloopwoning / 3=appartement / 4=woning in oorzorgcentrum / 5=groepswoning ouderen
7	DUUR	Woonperiode huidige woning	1=minder dan 5 jaar / 2=5-10 jaar / 3=11-20 jaar / 4=21-30 jaar / 5=meer dan 30 jaar
8	TEVR1	Tevredenheid w. oning	1=buitengewoon ontevreden / 2=redelijk ontevreden / 3=neutraal / 4=redelijk tevreden / 5=buitengewoon tevreden
9	TEVR2	Tevredenheid w. oomgeving	1=buitengewoon ontevreden / 2=redelijk ontevreden / 3=neutraal / 4=redelijk tevreden / 5=buitengewoon tevreden
10	TEVR3	Voorzieningsniveau	1=zeer slecht / 2=slecht / 3=neutraal / 4=goed / 5=zeer goed
11	LW1	Zorgen obstakels	1=helemaal niet / 2=niet zo / 3=neutraal / 4=een beetje / 5=zeer sterk
12	AANP	Aanpassingen uitgevoerd	1=ja / 2=nee
13	AANPTK	Behoeft aanpassing	1=ja / 2=nee
14	ALG1	Veilig in w. oomgeving	1=zeer onveilig / 2=onveilig / 3=neutraal / 4=veilig / 5=zeer veilig
15	GEH1	Gehecht aan w. oning	1=helemaal niet gehecht / 2=niet zo gehecht / 3=neutraal / 4=redelijk gehecht / 5=zeer gehecht
16	GEH2	Gehecht aan w. oomgeving	1=helemaal niet gehecht / 2=niet zo gehecht / 3=neutraal / 4=redelijk gehecht / 5=zeer gehecht
17	LW2	Hulp inschakelen	1=helemaal mee oneens / 2=redelijk oneens / 3=neutraal / 4=redelijk mee eens / 5=helemaal mee eens
18	LW3	Zelfredzaamheid	1=helemaal mee oneens / 2=redelijk oneens / 3=neutraal / 4=redelijk mee eens / 5=helemaal mee eens
19	LW4	Ervaren gezondheid	1=zeer slecht / 2=slecht / 3=neutraal / 4=goed / 5=zeer goed
20	LW5	Familie en vrienden in de buurt	1=helemaal mee oneens / 2=oneens / 3=neutraal / 4=mee eens / 5=helemaal mee eens
21a	ACTIV1	Traplopen	1=helemaal niet / 2=niet zo / 3=neutraal / 4=een beetje / 5=heel erg
21b	ACTIV2	Onderhoud tuin	1=helemaal niet / 2=niet zo / 3=neutraal / 4=een beetje / 5=heel erg
21c	ACTIV3	Schoonmaken	1=helemaal niet / 2=niet zo / 3=neutraal / 4=een beetje / 5=heel erg
21d	ACTIV4	Eten koken	1=helemaal niet / 2=niet zo / 3=neutraal / 4=een beetje / 5=heel erg
21e	ACTIV5	Boodschappen doen	1=helemaal niet / 2=niet zo / 3=neutraal / 4=een beetje / 5=heel erg
22	HULP	Gebruik professionele hulp	1=ja meerdere keren per week / 2=ja 1 keer per week / 3=ja 1 keer per maand / 4=nee maar zou wel willen / 5=nee
23a	DIENST1	Openbaar vervoer	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
23b	DIENST2	Winkels	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
23c	DIENST3	Bank	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
23d	DIENST4	Gezondheidscentrum	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
23e	DIENST5	Wijkcentrum	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24a	KENM1	Buitenruimte	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24b	KENM2	Veilige omgeving	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24c	KENM3	Veel leeftijdsgenoten	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24d	KENM4	Gemengde buurt	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24e	KENM5	Sociale controle	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24f	KENM6	Parkeergelegenheid auto/scootmobiel	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24g	KENM7	24-uurs zorg	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
24h	KENM8	Groenvoorzieningen	1=zeer onbelangrijk / 2=redelijk onbelangrijk / 3=neutraal / 4=redelijk belangrijk / 5=heel belangrijk
25	THUISW	Gevoel van thuis binnen w. oning	Open vraag
26	THUISO	Gevoel van thuis in w. oomgeving	Open vraag
27	V.ATT1	Gedacht aan verhuizen	1=helemaal nooit / 2=niet vaak / 3=neutraal / 4=soms / 5=zeer vaak
28	VGEN1	Geneigd te verhuizen	1=helemaal niet geneigd / 2=niet zo geneigd / 3=neutraal / 4=een beetje geneigd / 5=zeer sterk geneigd
29	V.ATT2	Houding ten opzichte nieuw huis	1=zeer negatief / 2=redelijk negatief / 3=neutraal / 4=redelijk positief / 5=zeer positief
30	V.ATT3	Alternatieve w. oningen	1=ja / 2=nee
31	VGEN2	Geneigd ivm gezondheid	1=helemaal niet geneigd / 2=niet zo geneigd / 3=neutraal / 4=een beetje geneigd / 5=zeer sterk geneigd
32	VGEN3	Geneigd ivm zorg	1=helemaal niet geneigd / 2=niet zo geneigd / 3=neutraal / 4=een beetje geneigd / 5=zeer sterk geneigd
33	VGEN4	Geneigd ivm overlijden partner	1=helemaal niet geneigd / 2=niet zo geneigd / 3=neutraal / 4=een beetje geneigd / 5=zeer sterk geneigd
34	VGEN5	Geneigd ivm veranderingen omgeving	1=helemaal niet geneigd / 2=niet zo geneigd / 3=neutraal / 4=een beetje geneigd / 5=zeer sterk geneigd
35	V.ATT4	Bereid goed alternatief	1=helemaal niet bereid / 2=niet zo bereid / 3=neutraal / 4=een beetje bereid / 5=zeer sterk bereid
36	V.ATT5	Bereid betere geschikte w. oning	1=helemaal niet bereid / 2=niet zo bereid / 3=neutraal / 4=een beetje bereid / 5=zeer sterk bereid
37	HUUR	Huurprijs ex gas/water/licht	In euro's
38	WOONPL	Waar wonen	1=in dezelfde wijk / 2=in hetzelfde dorp/dezelfde stad / 3=in dezelfde gemeente / 4=andere gemeente/maakt niet uit
39a	KERN1	Belt-Schutsloot	1=niet / 2=wel
39b	KERN2	Blokzijl	1=niet / 2=wel
39c	KERN3	Genemuiden	1=niet / 2=wel
39d	KERN4	Giethoorn	1=niet / 2=wel
39e	KERN5	Hasselt	1=niet / 2=wel
39f	KERN6	Sint Jansklooster	1=niet / 2=wel
39g	KERN7	Vollenhove	1=niet / 2=wel
39h	KERN8	Waneperveen	1=niet / 2=wel
40	TERM	Termijn verhuizen	1=tussen nu en 2 jaar / 2=tussen 2 en 5 jaar / 3=tussen 5 en 10 jaar / 4=over meer dan 10 jaar / 5=ga niet verhuizen
41	REDEN1	Reden niet verhuizen	Open vraag
42	TYPEVK	Type woning	1=woning in rij / 2=levensloopwoning / 3=appartement / 4=woning in oorzorgcentrum / 5=groepswoning ouderen / 6=Aanleunwoning
43	HU/KO	huur/koop	1=een huurwoning / 2=een koopwoning
44	VERL	Eerdere verhuisplannen	1=ja / 2=nee
45	REDEN2	Niet doorgedaan omdat	Open vraag
46	DIVERS	Toevoeging/opmerkingen	Open vraag

Bron: Onderzoek naar de verhuiscapaciteit van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

	Woontevredenheid
	Gehechtheid
	Individueel welbevinden
	Verhuiscapaciteit
	Verhuiscapaciteit

Bijlage 4. Achtergrondkenmerken en woonperceptie van de respondenten

Tabel 4.1.1. Geslacht per leeftijdscategorie in percentages (n=448)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Geslacht	1 Man	53,0%	57,9%	47,5%	52,9%
	2 Vrouw	47,0%	42,1%	52,5%	47,1%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Tabel 4.1.2. Samenstelling huishouden per leeftijdscategorie, in percentages (n=446)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Samenstelling huishouden	1 1-persoons huishouden	42,2%	34,1%	55,0%	43,7%
	2 2-persoons huishouden	50,0%	61,2%	43,1%	51,8%
	3 meerdere personen	7,8%	4,7%	1,9%	4,5%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Tabel 4.1.3. Type huidige woning per leeftijdscategorie, in percentages (n=447)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Type woning	1 woning in rij	77,8%	75,4%	44,7%	65,1%
	2 levensloop woning	16,2%	19,3%	38,4%	25,3%
	3 appartement	5,1%	4,7%	9,4%	6,5%
	4 woonzorgcentrum	0%	0%	3,1%	1,1%
	5 groepswooning voor senioren	,9%	,6%	4,4%	2,0%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

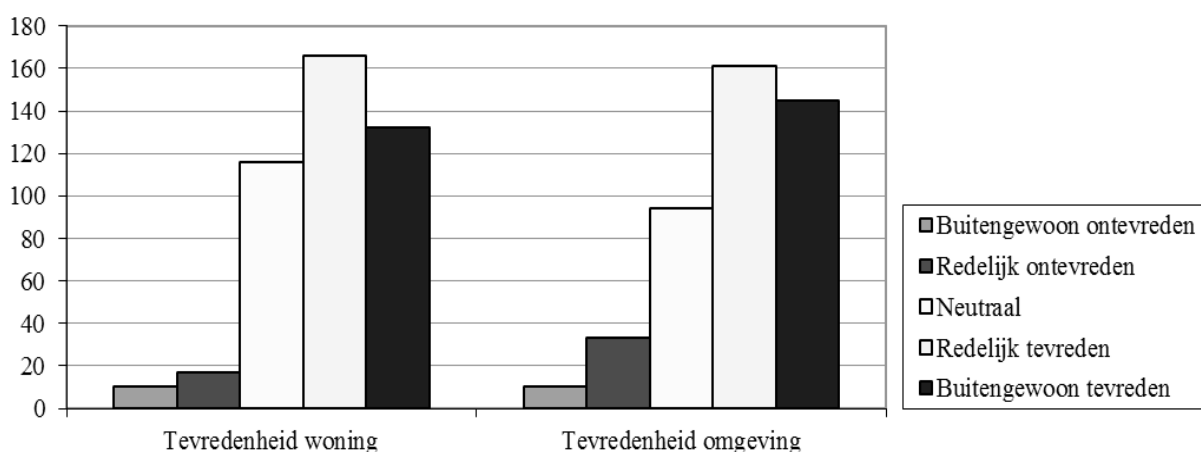
Tabel 4.1.4. Aantal jaren in huidige woning per leeftijdscategorie, in percentages (n=447)

		Leeftijd			Totaal
		55-64	65-74	>75	
Aantal jaar in	1 <5jaar	22,2%	19,3%	27,7%	23,0%
Huidige woning	2 5-10 jaar	21,4%	7,6%	15,7%	14,1%
	3 11-20 jaar	23,1%	18,1%	24,5%	21,7%
	4 21-30 jaar	17,9%	14,0%	9,4%	13,4%
	5 >30 jaar	15,4%	40,9%	22,6%	27,7%
Totaal		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

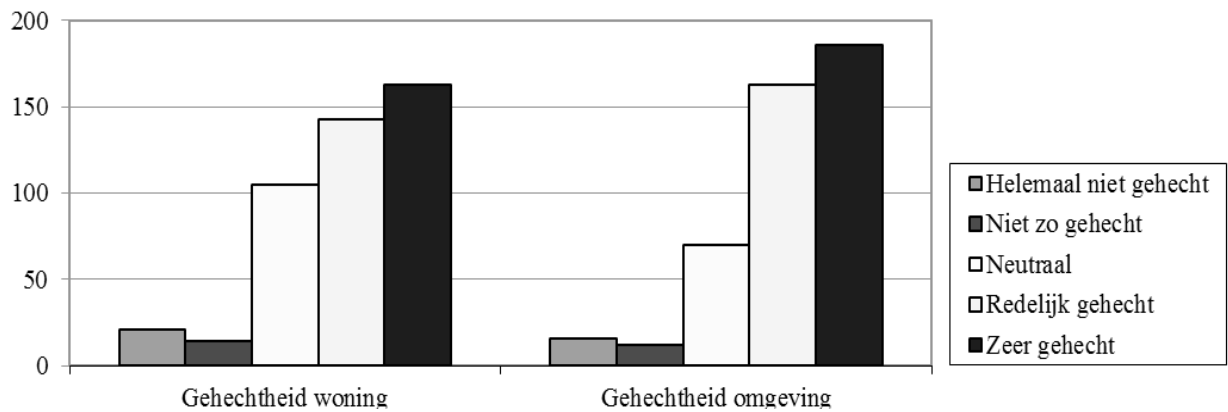
4.2. Woonperceptie

Figuur 4.2.1. Tevredenheid met woning en woonomgeving in aantallen (n=441 & n=443)

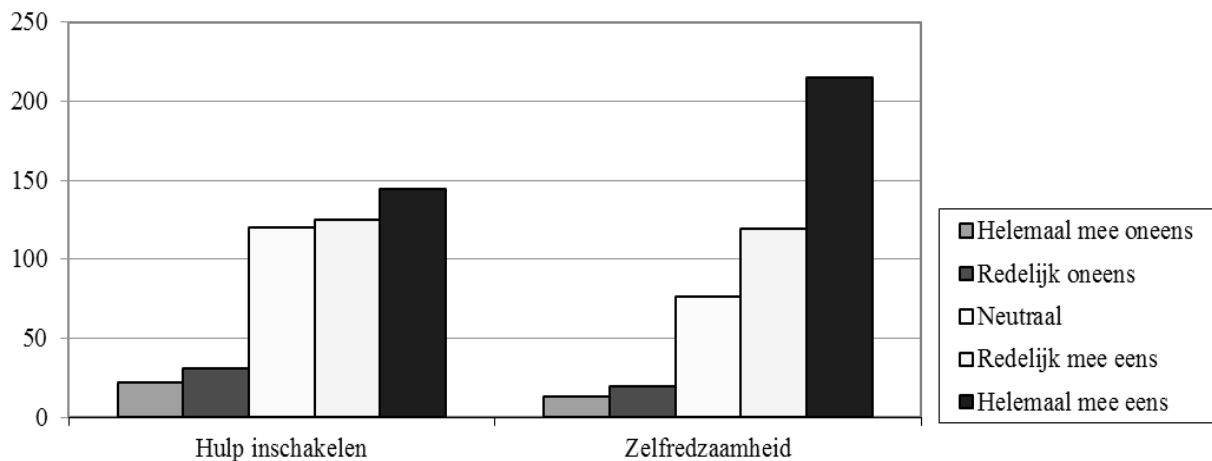
Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Figuur 4.2.2. Gehechtheid woning en woonomgeving in aantallen (n=446 & n=447)

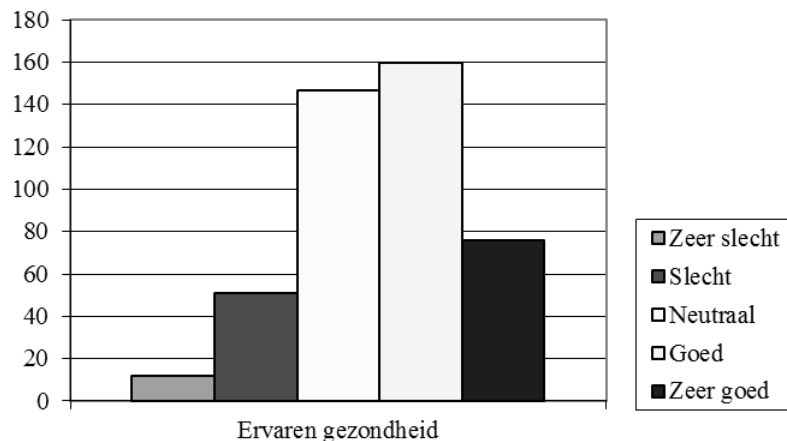
Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Figuur 4.2.3. Mogelijkheid om hulp in te schakelen en mate van zelfredzaamheid in aantallen (n=442 & n=443)

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Figuur 4.2.4. Ervaren gezondheid in aantallen (n=446)

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Bijlage 5. Betrouwbaarheidsanalyse

De mate van betrouwbaarheid met betrekking tot de vragenlijst kan uitgedrukt worden in de homogeniteitcoëfficiënt Alpha. De Alpha kan een waarde hebben die oploopt van 0 tot 1. Bij een waarde van 0 is er totaal geen samenhang tussen de vragen. Een waarde van 1 betekent dat de vragen elkaar volledig overlappen (Baarda et. Al., 2007).

In tabel 5.1. is te lezen dat de homogeniteitcoëfficiënt Alpha is uitgerekend voor de scores op de vijf items van 308 respondenten. 140 respondenten hebben dus een of meer vragen overgeslagen. Zij zijn door het programma buiten de analyse gehouden.

Tabel 5.1. Eigenschappen

	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Cases Valid</i>	308	68,8
<i>Excluded</i>	140	31,3
<i>Total</i>	448	100,0

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Er is in onderstaand tabel te zien dat de homogeniteit van de items vrij hoog is, namelijk 0,767. Afhankelijk van de complexiteit van het te meten begrip, wordt meestal uitgegaan van een gewenste minimale Alpha van 0,60 bij complexe begrippen, een Alpha van minimaal 0,80 is voldoende bij minder complexe begrippen.

Het begrip verhuisgeneigdheid is niet complex, het Alpha niveau is voldoende.

Tabel 5.2. Betrouwbaarheid

<i>Cronbach's Alpha</i>	<i>N of Items</i>
0,767	5

Bron: Onderzoek naar de verhuisgeneigdheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

In onderstaand tabel zijn de afzonderlijke scores te zien van de 5 items. In de laatste kolom is te zien wat er met het Alpha level gebeurt als er een item wordt verwijderd. De tabel laat zien dat als het laatste item ("Bent u geneigd te verhuizen als er veel verandert in uw woonomgeving?") verwijderd wordt, het Alpha level stijgt.

Figuur 5.3. Eigenschappen per item

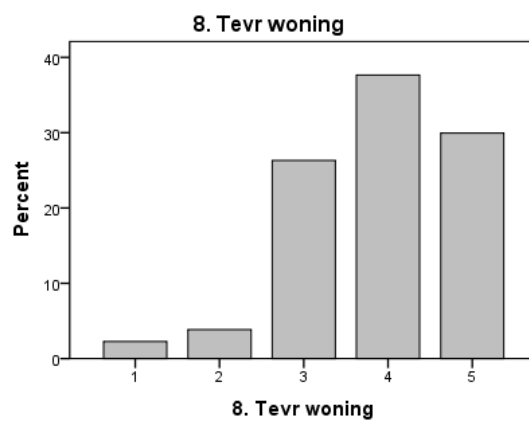
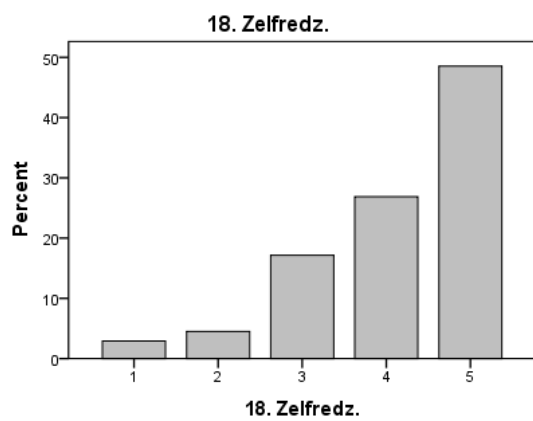
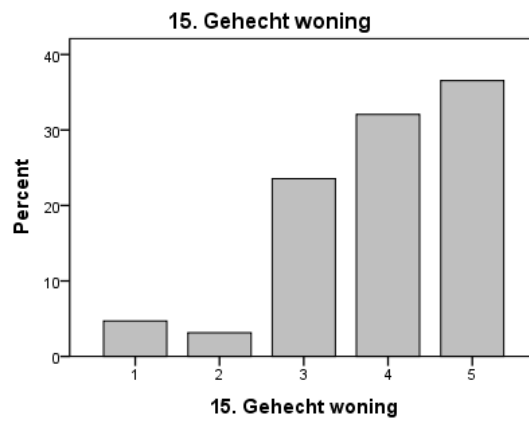
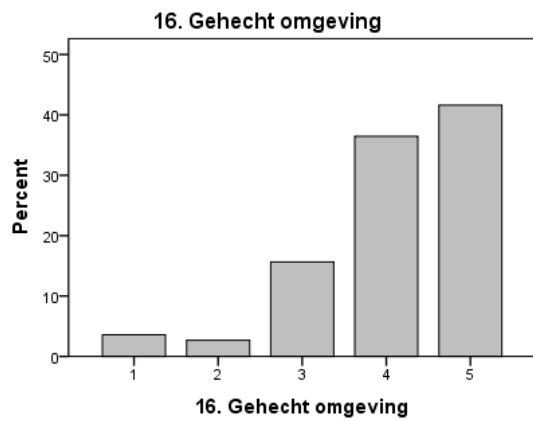
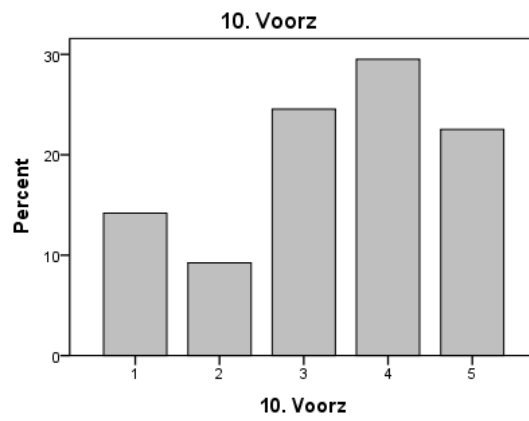
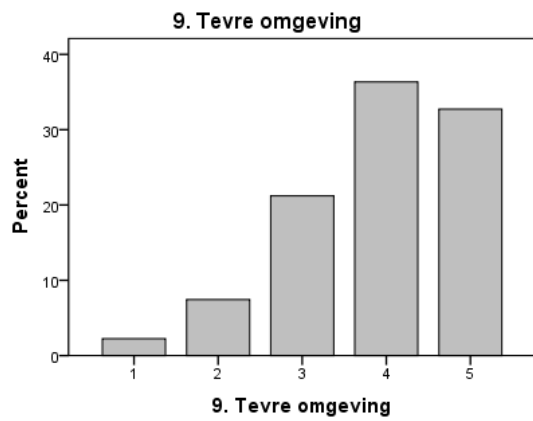
	<i>Scale Mean if Item Deleted</i>	<i>Scale Variance if Item Deleted</i>	<i>Corrected Item-Total Correlation</i>	<i>Cronbach's Alpha if Item Deleted</i>
<i>Verhuisceneidheid item 1</i>	<i>10,9708</i>	<i>22,745</i>	<i>,571</i>	<i>,721</i>
<i>Verhuisceneidheid item 2</i>	<i>9,5877</i>	<i>20,654</i>	<i>,659</i>	<i>,686</i>
<i>Verhuisceneidheid item 3</i>	<i>9,5422</i>	<i>20,848</i>	<i>,630</i>	<i>,695</i>
<i>Verhuisceneidheid item 4</i>	<i>10,4740</i>	<i>21,560</i>	<i>,550</i>	<i>,721</i>
<i>Verhuisceneidheid item 5</i>	<i>10,3864</i>	<i>18,700</i>	<i>,412</i>	<i>,807</i>

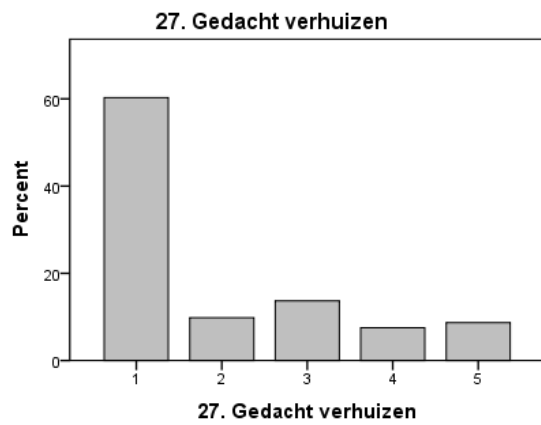
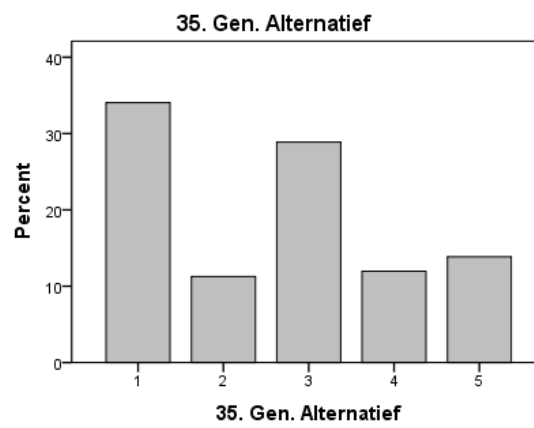
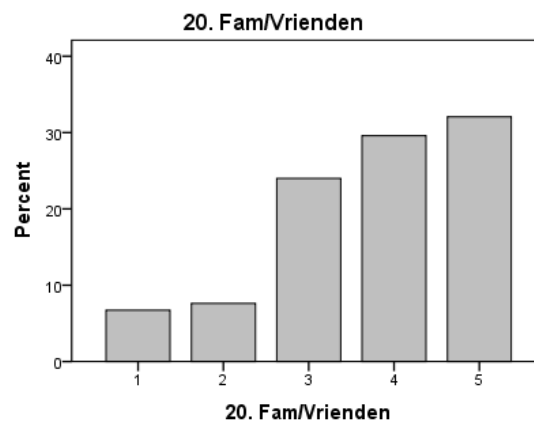
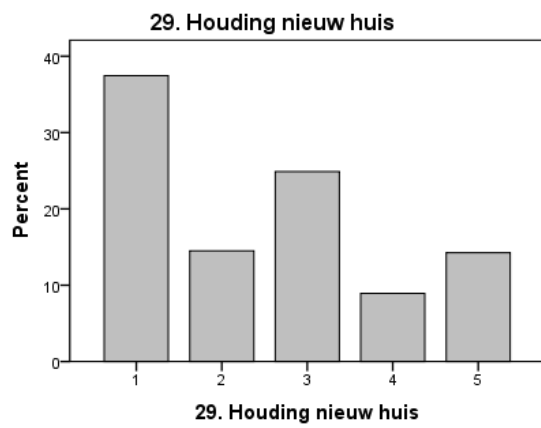
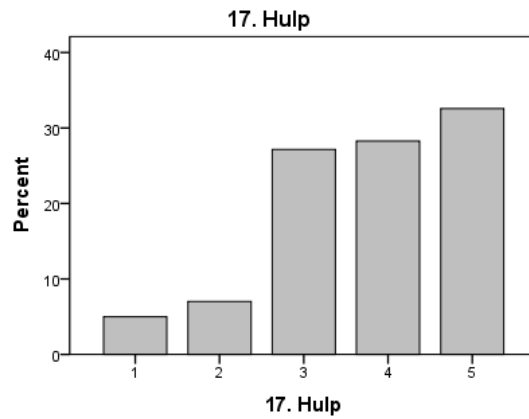
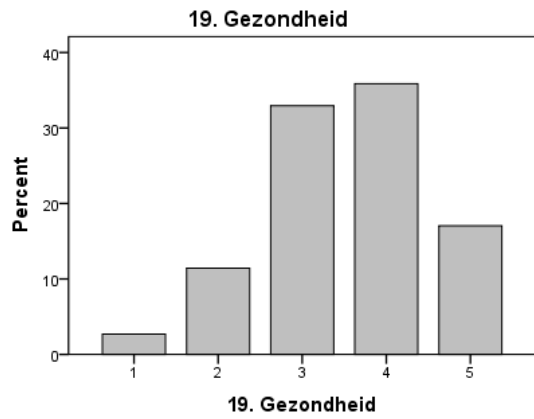
Bron: Onderzoek naar de verhuisceneidheid van 55-plussers Wetland Wonen groep, 2012

Er is gekozen om geen items te verwijderen omdat er zijn slechts een beperkt aantal vragen zijn, die de mate van verhuisceneidheid vaststellen. Bovendien is er weinig verschil tussen het totale Alpha level en het Alpha level als er een item verwijderd wordt.

Bijlage 6. Factoranalyse

Tabellen 6.1.1 t/m 6.1.13 Verdeling van items

Tabel 6.2.1. Correlatie Matrix deel 1

	8.	9.	10.	15.	16.	17.	18.	19.
8. Tevredenheid woning	1,000	,527	,161	,410	,242	,341	,228	,138
9. Tevredenheid omgeving	,527	1,000	,236	,341	,307	,320	,290	,193
10. Voorzieningen	,161	,236	1,000	,105	,189	,200	,194	,231
15. Gehecht woning	,410	,341	,105	1,000	,571	,310	,122	,173
16. Gehecht omgeving	,242	,307	,189	,571	1,000	,353	,167	,156
17. Hulp	,341	,320	,200	,310	,353	1,000	,414	,262
18. Zelfredzaamheid	,228	,290	,194	,122	,167	,414	1,000	,534
19. Gezondheid	,138	,193	,231	,173	,156	,262	,534	1,000
20. Familie/Vrienden	,122	,164	,256	,252	,352	,451	,429	,409
27. Gedacht verhuizen	-,208	-,245	-,002	-,381	-,271	-,236	-,110	-,128
29. Houding nieuw huis	-,191	-,128	,054	-,309	-,171	-,135	-,069	-,124
35. Gen. Alternatief	-,272	-,224	,027	-,377	-,208	-,254	-,145	-,117
36. Gen. betere woning	-,289	-,202	,009	-,367	-,190	-,273	-,139	-,111

Tabel 6.2.2. Correlatie Matrix deel 2

	20.	27.	29.	35.	36.
8. Tevredenheid woning	,122	-,208	-,191	-,272	-,289
9. Tevredenheid omgeving	,164	-,245	-,128	-,224	-,202
10. Tevredenheid voorzieningen	,256	-,002	,054	,027	,009
15. Gehecht woning	,252	-,381	-,309	-,377	-,367
16. Gehecht omgeving	,352	-,271	-,171	-,208	-,190
17. Hulp	,451	-,236	-,135	-,254	-,273
18. Zelfredzaamheid	,429	-,110	-,069	-,145	-,139
19. Gezondheid	,409	-,128	-,124	-,117	-,111
20. Familie/Vrienden	1,000	-,159	-,082	-,159	-,150
27. Gedacht verhuizen	-,159	1,000	,603	,634	,627
29. Houding nieuw huis	-,082	,603	1,000	,556	,563
35. Gen. Alternatief	-,159	,634	,556	1,000	,851
36. Gen. betere woning	-,150	,627	,563	,851	1,000

Tabel 6.3. Communalities

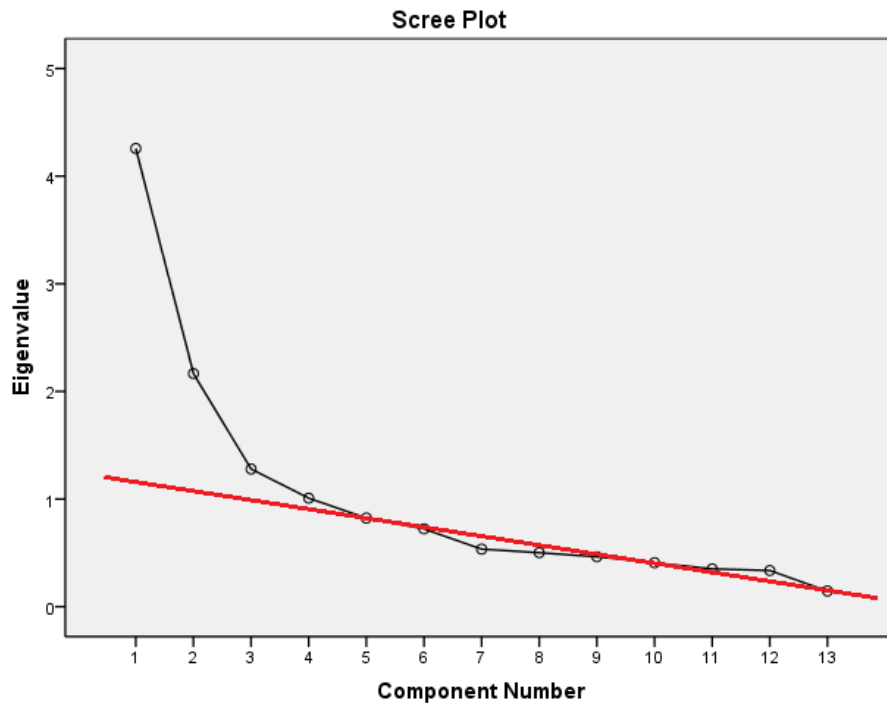
	Initial	Extraction
8. Tevredenheid woning	1,000	,747
9. Tevredenheid omgeving	1,000	,719
10. Tevredenheid voorzieningen	1,000	,304
15. Gehecht woning	1,000	,706
16. Gehecht omgeving	1,000	,800
17. Hulp	1,000	,488
18. Zelfredzaamheid	1,000	,713
19. Gezondheid	1,000	,629
20. Familie/Vrienden	1,000	,688
27. Gedacht verhuizen	1,000	,686
29. Houding nieuw huis	1,000	,624
35. Gen. Alternatief	1,000	,802
36. Gen. betere woning	1,000	,801

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tabel 6.4. Totale verklaarde variantie

Component	Initial Eigenvalues			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,258	32,751	32,751	3,049	23,454	23,454
2	2,166	16,660	49,411	2,254	17,342	40,796
3	1,279	9,842	59,253	1,708	13,137	53,933
4	1,008	7,756	67,009	1,700	13,076	67,009
5	,823	6,334	73,343			
6	,723	5,562	78,905			
7	,535	4,116	83,020			
8	,502	3,859	86,879			
9	,464	3,570	90,449			
10	,408	3,142	93,591			
11	,352	2,705	96,295			
12	,336	2,586	98,881			
13	,145	1,119	100,000			

Model 6.5. Principal component analysis: Scree Plot

Tabel 6.6. Component Matrix

	Component			
	1	2	3	4
8. Tevr woning	,558		,470	-,445
9. Tevre omgeving	,548		,432	-,413
10. Voorz		,487		
15. Gehecht woning	,667		,390	,330
16. Gehecht omgeving	,560		,352	,565
17. Hulp	,601	,352		
18. Zelfredz.	,463	,523	-,403	
19. Gezondheid	,420	,469	-,473	
20. Fam/Vrienden	,492	,482	-,313	,341
27. Gedacht verhuizen	-,686	,446		
29. Houding nieuw huis	-,579	,505		
35. Gen. Alternatief	-,721	,498		
36. Gen. betere woning	-,717	,499		

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 4 components extracted.

Tabel 6.7. Rotated Component Matrix

	Component			
	1	2	3	4
8. Tevr woning				,828
9. Tevre omgeving				,806
10. Voorz		,376		
15. Gehecht woning			,712	
16. Gehecht omgeving			,868	
17. Hulp		,516	,345	
18. Zelfredz.		,809		
19. Gezondheid		,786		
20. Fam/Vrienden		,704		
27. Gedacht verhuizen	,796			
29. Houding nieuw huis	,786			
35. Gen. Alternatief	,877			
36. Gen. betere woning	,876			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

Bijlage 7 – Correlatieanalyse

Tabel 7.1. correlatiematrix

Spearman's rho (rs)		Verhuis geneigd	Woon tevredenheid	gehechtheid	Individueel welbevinden	Verhuis attitude
Verhuisceneigdheid	rs	1,000	-,307**	-,341**	-,240**	,716**
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000
Woontevredenheid	rs	-,307**	1,000	,442**	,305**	-,277**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000	,000
Gehechtheid	rs	-,341**	,442**	1,000	,285**	-,323**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000
Individueel welbevinden	rs	-,240**	,305**	,285**	1,000	-,210**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,000
Verhuiscattitude	rs	,716**	-,277**	-,323**	-,210**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	.

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). a. Listwise N = 389

Tabel 7.2. Correlatiewaardes Spearman correlatieanalyse

R	R² (afgerond)	Verklaarde variantie	Interpretatie
< 0,3	< 0,1	< 10%	zeer zwak
0,3 - 0,5	0,1 - 0,25	10 - 25%	zwak
0,5 - 0,7	0,25 - 0,5	25 - 50%	matig
0,7 - 0,85	0,5 - 0,75	50 - 75%	sterk
0,85 - 0,95	0,75 - 0,9	75 - 90%	zeer sterk
> 0,95	> 0,9	> 90%	uitzonderlijk sterk

Bron: Gravetter & Wallnau, 2009